

DELTA

LA VEU DEL POBLE

Una
nova etapa,
una nova
veu!

Dipòsit Legal: T. 953/1981

Directora:

Mònica Colàs Pelàez

Cap de redacció:

Paula Llambrich Segura

Consell de redacció:

Mònica Colàs Pelàez
M. Pràxedes Villalobos Jarque
Paula Llambrich Segura

Col·laboradors/es:

Julián Villalobos Jarque
Júlio Franch Bertomeu
Escola Bressol Pública Ferrer i Guàrdia
Escola Setze de Febrer Els Muntells
Escola Sant Jaume
Institut Deltebre
Joan Salvador Llambrich Gonell
Tere Bertomeu Bo
Dalmau Oliveras Julià
Coral Veus de l'Ebre
Tempo Teatre
Càritas Sant Jaume

Foto portada:

Joan Salvador Llambrich Gonell

Impressió:

Serra Indústria Gràfica SL

>> CRITERIS D'ADMISSIÓ D'ARTICLES <<

Les persones interessades en presentar articles a la revista hauran d'enviar un correu a la revista laveudelpobletj@gmail.com amb les dades personals que inclouran el DNI.

La línia editorial de la revista respecta la llibertat d'expressió de tots els seus col·laboradors/es sempre que no puguin ferir la sensibilitat dels lectors o faltar al respecte.

Tot article rebut es revisarà i es rectificarà segons els aspectes normatius i formals adients a l'edició.

>> SUMARI <<

Editorial	3
Alcaldia	4
Pregó de festes.....	6
REGIDORIES	
Regidoria de festes.....	8
Regidoria de Sostenibilitat.....	12
Regidoria d'esport	13
Regidoria de Cultura	15
ENTREVISTA	
Joan Salvador Llambrich Gonell.....	18
EDUCACIÓ	
Escola Bressol Pública Ferrer i Guàrdia	22
Escola Sant Jaume	23
Escola Setze de Febrer.....	24
Institut Deltebre.....	25
ENTITATS	
Coral Veus de l'Ebre	26
Càritas. Humana	27
Tempo Teatre	28
COL·LABORACIONS	
Tere Bertomeu (ELA)	29
HISTÒRIA. Una mirada al passat	
Oficis d'abans, persones d'un temps. L'ofici del ferrer	30
Històries de Sant Jaume per Julio Franch.....	36
Arxius de la Càmara.....	37
BIBLIOTECA	
Club de lectura	38
Activitats Biblioteca	40
Recomanacions Lectores	42
LA TEVA VEU	
Jesús condena el repudio a la mujer	43
De glòria i dignitat.....	47
CONTRAPORTADA	
Això no fa gràcia- Dit i fet per Dalmaus	

EDITORIAL

Aquesta edició de la revista Delta és molt àmplia en el temps. La revista ens abasta els actes, les notícies des dels mesos més freds de l'any fins als més calorosos.

El nostre poble ha recuperat les seves festes, les seves activitats, la vida plena del municipi. No ens ho podíem perdre des de la revista i per aquest motiu hem decidit recollir el màxim possible dins d'aquest número.

Hem pogut veure com les nostres veïnes i veïns sortien al carrer per poder gaudir de les activitats, com les fileres dels seients s'omplien, les taules de ball, els carros de la plaça, les activitats esportives, les festes per a la joventut... Les entitats del poble plenes d'energia ens han ofert un ventall d'actuacions, satisfets per l'acollida grata del públic.

Hem pogut gaudir de varietat d'esdeveniments, amb una calor inusual que ens ha fet gaudir l'estiu respectant la majoria d'actes programats.

Al mateix temps també vull posar en relleu el comportament cívic dels nostres veïns i veïnes. La tolerància pel bé de les activitats, balls i festes celebrades, sent conscients dels esforços que han fet les persones que viuen al voltant de les mateixes perquè la resta puguem gaudir de la festa en si.

També he d'agrair a totes les persones que han fet possible que el nostre estimat poble pugui tornar a l'activitat, a la cultura, a l'esport, a la festa, a la vida de les entitats, a donar suport al comerç local. Entre tots i totes hem aconseguit que el poble pugui oferir varietat en l'oferta, alhora de la tradició i les seves arrels.

Us animem a continuar treballant i aportant el nostre granet d'arena personal perquè junts cada dia construïm el futur que decidim per al nostre municipi.

Mònica Colàs

DES DE L'ALCALDIA

“Text íntegre de la compareixença de l'alcalde de Sant Jaume d'Enveja a la Comissió d'Estudi sobre la Protecció del Delta de l'Ebre del Parlament Catalunya” (15/02/2022)

Gràcies President, Diputades i Diputats, Alcaldes, membres de la Taula de Consens, regidores i regidors, assistents a la comissió, senyores i senyors, molt bona tarda a tothom!

Gràcies per l'oportunitat que ens doneu de participar en aquesta Comissió d'Estudi Sobre la Protecció del Delta de l'Ebre. Tant de bo sigui ben profitosa i pugui ajudar a fer possible la seva protecció, com més avant millor. Ho necessitem!

Gràcies, Rafa, Josep i Adam per les vostres intervencions!

Per als que no em coneixeu, sóc Joan Castor Gonell, alcalde de Sant Jaume d'Enveja. No he vingut a fer política, tampoc a defensar ni a atacar a cap administració, ni a la de la Generalitat ni a la de l'Estat. No vinc a buscar culpables i, **de moment**, tampoc a demanar responsabilitats. Estic aquí per demanar ajuda, per buscar solucions, per defensar la nostra terra, la nostra gent, la nostra vida. Una terra i una gent, oblidada durant molts anys per totes les administracions competents, i que ja no pot aguantar més, està desapareixent i necessita protecció urgent.

La situació del Delta és molt greu. Preservat per diverses figures de protecció, espanyoles, catalanes i europees, i ara ningú afronta la seva protecció més necessària, la seva desaparició física i imminent. Sembla que dona igual el que acabi passant. La gent del Delta, que ha anat acceptant i practicant aquestes mesures de protecció imposades, ens sentim decebuts, utilitzats i enganyats. Llei de Costes, Parc Natural i la zona PEIN, Xarxa Natura 2000 i les zones ZEPA...

Si busquem la definició de Xarxa Natura 2000 diu: xarxa europea d'espais naturals que té com a objectiu fer compatible la protecció de les espècies i els hàbitats naturals amb l'activitat humana que s'hi desenvolupa. Són zones especials de conservació i d'especial protecció per a les aus. Cada estat membre defineix aquesta xarxa d'espais naturals, en el cas d'Espanya, les seves comunitats autònomes s'encarreguen de la seva gestió i de garantir la conservació dels esmentats hàbitats, a través dels corresponents Plans de Gestió.

Parlant de Xarxa Natura 2000, posaré com a exemple, perquè el conec molt bé, el que està passant a l'illa de Buda, terme municipal de Sant Jaume d'Enveja i un dels espais naturals més importants de tota la Medi-

terrània pel que fa a hàbitats, nidificació i biodiversitat. Evidentment, amb una bona superfície de zona d'especial protecció per a les aus.

La Xarxa Natura 2000 a Catalunya es va aprovar l'any 2006, segons estudis “tècnics existents, en aquests 16 anys, han desaparegut 1.200.000 m2 d'espai Xarxa Natura 2000 a Buda (200.000 durant el temporal Glòria). Una superfície equivalent a 120 camps de futbol engolida per la mar. **Afectacions ambientals devastadores: hàbitats desapareguts, zona de nidificació d'espècies protegides perduda. Una mitjana de 572 metres lineals de profunditat de costa desapareguda.** En tot el que això comporta d'incompliment de directives europees. Un autèntic desastre ambiental ... I això només a Buda, lo mateix està passant al Trabucador, a la platja de Migjorn, a l'illa de Sant Antoni, a la Marquesa o a l'Arenal, entre altres llocs del Delta.

No sé si tothom sap que la meitat de l'illa de Buda és propietat de la Generalitat de Catalunya i està gestionada pel Parc Natural del Delta de l'EBRE. Unes 60 hectàrees, aproximadament de Xarxa Natura 2000 perdudes, patrimoni de tots els catalans i catalanes.

Tal com he dit al principi, estic aquí per demanar ajuda i per parlar de solucions. Per això voldria parlar d'alguns aspectes que em preocupen molt i que voldria que aquesta comissió els tingués presents:

- Em preocupen els ecologistes radicals. Ells i el cas que els fan, o la por que els tenen les administracions competents. Per què no fan el mateix cas, o tenen el mateix respecte per la gent del Delta? Per portar a terme determinades actuacions, és evident que necessitem estudis ambientals, volem fer les coses bé i nosaltres som els primers interessats, ningú vol conservar el Delta més que la gent que hi vivim i treballem, ho hem fet sempre. Però alerta amb este radicalisme, pot ser letal per al Delta. Ja he explicat l'exemple de l'illa de Buda i tots coneixem el seu valor a nivell ambiental, deixarem que vagi desapareixent al ritme que ho està fent? Es continuaran posant pals a les rodes a la protecció del Delta, apel·lant a possibles afectacions ambientals? Podem triar entre la gravetat d'aquestes possibles afectacions i les que suposa la ja comprovada desaparició física? Em preocupa que l'objectiu d'aquest ecologisme radical sigui el Delta del segle XVIII (sense tenir en compte a la gent que hi viu i la seva economia) i encara em preocupa més que aquest objectiu s'hagi apoderat dels llocs tècnics del Ministeri per a la Transició Ecològica i del Departament d'Acció Climàtica, que sigui l'objectiu dels que signen els informes. Alguns han manifestat directament que “al Delta no s'ha de fer cap actuació, que segueix una dinàmica natural i ha d'evolucionar

com decideixi la natura, que és igual si canvia o desapareix”.

- **Em preocupa quan sento parlar de competències.** Tots coneixem, a hores d'ara, les competències que tenen en la protecció del Delta, el Govern de la Generalitat i el Govern d'Espanya. Un en la restauració i manteniment de la costa i l'altre en la gestió i protecció dels espais naturals, de la Xarxa Natura 2000. Els dos imprescindibles per salvar el Delta. No volem excuses, volem veure preocupació pel Delta i ganes de solucionar els seus problemes. Exigim coordinació i eficàcia de les dues administracions per aportar solucions i recursos de manera urgent. Estem desaperceixent dia a dia, temporal a temporal... Per primera vegada tenim un ampli consens i tenim un Pla. Cal actuar ja!
- **Em preocupa el Parc Natural.** Fa casi 40 anys que va néixer amb l'objectiu de continuar desenvolupant tota l'activitat econòmica i social que es portava a terme al Delta i conservar tot el valor ambiental existent. Un exemple de lo que avui ens omplim la boca defensant: **un desenvolupament sostenible**, este era l'esperit del Parc Natural del Delta de l'Ebre. Ara, sense plans de gestió, obviant totalment el que diuen els seus estatuts i passant completament del seu Consell Rector, sembla que els tècnics no ho recorden: pensen que no cal fer res, que el Delta ha de seguir la dinàmica natural, els dona igual si es converteix tot en mar... No anem bé, així no! El riu i el Delta, fa molts anys que no segueixen cap dinàmica natural. **Ens hem oblidat de la sostenibilitat?, ja no és el nostre model?, algú ens va enganyar? o, és que el Parc Natural també forma part d'aquest ecologisme radical?**
- **També em preocupa, segons a qui sento parlar, dels sediments.** És cert que els sediments retinguts als envasaments podrien arribar a ser una part de la solució, una solució estructural, **si**, però **a molt llarg termini**. No sabem quants n'hi ha, com són, com baixaran i quants faran cap al lloc on es necessiten. No em serveix l'opinió dels que promouen actuacions de protecció al Delta i volen confiar-ho tot al resultat dels sediments. El Delta de l'Ebre no pot esperar, tal com avança la regressió, puja el nivell del mar i s'incrementa la violència dels temporals, igual abans que es noti cap efecte d'estos sediments, **de Delta ja no en queda**. Hem d'aprofitar primer els sediments km 0, els que tenim a la mar, a les badies i a les bocanes del riu (l'actual o l'antiga).

Executades les actuacions urgents de protecció que defineix el Pla Delta, els sediments podrien arribar a ser un bon manteniment d'aquesta protecció.

- **Em preocupa la visió que es pugui tindre de la Taula de Consens i el tractament que se li pugui donar.** Formada pels 7 alcaldes del Delta, els dos presidents de les Comunitats de Regants, el portaveu i el coordinador tècnic. Alcaldes i presidents de

diferents colors polítics escollits democràticament i que representen a tota la ciutadania del Delta. Units per l'acord inicial de **“mantenir la morfologia actual del Delta tant com sigui possible”**. Amb moltes entitats i empreses del territori adherides que li donen suport, en un Pla Delta consensuat, realista, assumible i calendaritzat. Un pla que proposa actuacions que s'estan portant a terme i, estan donant bons resultats, en altres països del món. Una Taula que ha de posar els interessos de la ciutadania per sobre de tot, una Taula que ha de reivindicar suggerir, dialogar, convèncer i pressionar. Una Taula que ha de ser escoltada perquè representa al territori, perquè és portadora d'un important consens, perquè vol conservar el Delta, perquè aposta per un desenvolupament sostenible que no exclou a ningú, perquè té molt clar quines són les actuacions que necessitem. Perquè té un Pla. **El Pla Delta!**

És cert que quan parlem del Delta de l'Ebre no podem deixar de pensar en los nostres avantpassats, en los nostres iaïos. En l'esforç que van fer per transformar-lo, per sanear-lo i fer-lo productiu. **Donar-li vida, garantir el seu manteniment, per fer-lo sostenible.** Quanta dedicació, quan de treball, quan de sacrifici per aconseguir el que avui tenim... **Heu pensat com seria el Delta avui, sense aquell esforç?, sense la gent que hi viu?, qui el mantindria?, qui el visitaria?, quina funció tindria?...** Ells ens van ensenyar a conservar-lo i ens van transmetre la necessitat de deixar-lo als nostres néts, almenys, en les mateixes condicions que natros l'hem rebut d'ells. **Seria imperdonable no fer tot el que estigui a les nostres mans per protegir-lo.**

Ens dol molt quan des de fora, des de grups ecologistes, des de plataformes o des de les administracions més properes o més llunyanes, només es té la capacitat de veure el Delta com un espai natural amb molt de valor ambiental (que el té). Sembla que els doni igual tota l'activitat econòmica que s'hi porta a terme, la gent que hi vivim, tota la vida social existent. **Qui fa possible este valor ambiental? Qui paga l'aigua que necessiten els espais naturals?, qui manté tota la xarxa de reg i desguàs, tan necessària al Delta?, qui alimenta gran part de la fauna existent?...**

Si, lo Delta és valor ambiental, però també és activitat econòmica, és producció, és cultura, és tradició, és sentiment, és història, és futur... És una comunitat ciutadana molt arrelada a la terra que només demana poder continuar vivint i treballant allí. És una part important del nostre país. **És imprescindible protegir-lo i salvar-lo. No perdem més temps!**

Moltes gràcies!

Joan Castor Gonell Agramunt

PREGÓ FESTES MAJORS DE SANT JAUME 2022

RAFAEL SÁNCHEZ NAVARRO 16/07/2022

Benvolguts Santjaumers i Santjaumeres

És molt emocionant per a mi ser avui aquí. Dono les gràcies de tot cor a qui m'ha regalat aquest privilegi, el Sr alcalde Joan Castor i el seu equip. Agrair també a la meva família pel seu suport permanent i incondicional. Però també voldria agrair molt especialment a totes les persones de Sant Jaume i del Delta que m'han ensenyat a estimar i admirar aquesta terra. Que m'inspiren i em donen forces cada dia per a defensar-la.

Gràcies a tots!!!!

Com a representant tècnic de la Taula de Consens per la qual treballa, també em toca fer de la veu del delta. Aquesta veu l'he intentat portar sempre amb responsabilitat i orgull, cridant la defensa del delta amb raons i sentiments. A vegades davant d'autoritats destacades com ara el President, Consellers i Conselleres, Ministres, Comissaris Europeus... Ara aquí, al Poble de Sant Jaume, adreçat a vosaltres amb la mateixa responsabilitat i orgull. Gràcies una vegada més Sr. Alcalde per donar-me aquesta oportunitat.

Mireu, jo no he nascut aquí, però em sento d'aquí, ja fa molts anys que vaig aterrar. Durant aquests temps he tingut la sort de voltar pel món viatjant pels 5 continents, però sempre he volgut tornar ràpid. Casa meva és casa meva. I us he de dir que casa meva no comença amb la porta que tanquem al carrer de l'Ebre. Casa meva comença amb els horitzons infinits d'aquesta terra plana, casa meva comença amb els olors de la terra mullada, casa meva comença amb els quadres d'arròs marrons, blaus i verds que corren segons els mesos, Casa meva és el Delta, i com deia la cançó: **"jo soc d'aquí baix"**.

I és que fa molt temps que aquesta terra em va atrapar amb el seus encants. Me'n recordo quan només tenia 15 anys que tota la meva vida girava al voltant d'una bicicleta i uns prismàtics. Vaig comprar uns llibres vells on parlaven d'una illa coneguda amb el nom de Buda. Llegint registres i descripcions de l'època, era sense dubte el paradís terrenal de qualsevol ornitòleg. Un estiu

Després, vam venir al delta un amic i jo, jovenets, amb les nostres bicicletes, venien carregades en el "Expresso de mitja nit", també conegut com "el borreguero". Al delta dormíem al ras i recordo molt bé que menjàvem cada dia una llauna de tonyina amb una barra de pa. No hi havia per més.... **Però què feliços que érem!!!!**

L'altre dia la Gemma i el Pau vam anar al Serrallo a la posta de sol. Carai, quina tranquil·litat!!, quina precio-

sitat!!! quina meravella!!!. Sí, ho he de reconèixer. Ara i sempre, m'encanta el Delta, i aquesta terra me l'estimo com si fos el meu tresor més preuat. I sí, que quedi clar: **"soc d'aquí baix"**.

Però amics i amigues, com ben bé sabeu, tot això ho tenim a l'aire. Tenim grans reptes que de vegades a em treuen el son, tres grans enemics que de ben segur tots coneixeu:

- Primer ens trobem amb la regressió, o el que és igual la mar es menja el Delta. És un mal imparable. El riu cada vegada porta menys aigua i va deixant de portar sediments fa molts anys. Aquest mal de la regressió no afecta igual a totes bandes, no, però a nosaltres, Santjaumers i Santjaumeres, un altra vegada ens torna a tocar la pitjor part. Més de 10 metres cada any. El nostre terme cada vegada es fa més petit. I no perdem qualsevol cosa, perdem tresors sagrats: primer Buda, després Serrallo, i després? **La mar s'ho menja tot!!**
- Un segon problema el tenim amb els cops de les llevantades. Ara ja tenen nom propi per no oblidar: Glòria, Filomena, i tantes altres que vindran. A vegades perdem més de 100 metres d'una sola mossegada de la mar. Malauradament, aquestes tempestes cada vegada seran més intenses i freqüents. **A aquest pas ens faltaran noms?**
- I finalment tenim la inundació a llarg termini. És això que parlen del canvi climàtic, això que ha de venir, però que ja està aquí. La pujada del nivell del mar, que en el nostre cas s'agreuja amb la compactació del terreny, ens enfonsem. D'aquí a 80 anys fa temor mirar la foto del Delta si no fem res. Més de la meitat del Delta estaria sota la mar. **El nostre municipi desapareixeria sota les aigües, poca broma.**

Però això no passarà perquè tenim solucions. Mireu, i ara us parlo com a tècnic que ha treballat en diferents parts del món en casos més complicats que aquest. Les solucions existeixen i es poden aplicar per tres raons molt fàcils d'entendre: aquestes solucions no són complicades tècnicament, aquestes solucions són ambientalment beneficioses quan parlem de salvar el Delta i aquestes solucions són econòmicament assumibles perquè parlem al final de quatre duros.

Fa poc una afortunada delegació de representants del Govern de la Generalitat, del Govern de l'Estat i de la Taula de Consens vam visitar Holanda. En una de les reunions estaven en la segona planta d'un edifici i ens diuen els holandesos: "El nivell del mar arriba exactament on son ara". A veure gent del Delta, allí el terreny

està 6 metres sota el nivell del mar. El record mundial d'alçada d'una ona del mar en una tempesta està al mar del Nord, amb una alçada equivalent a un edifici de 8 plantes. Per protegir-se de les ones del mar a Holanda necessitem dunes altes com edificis de 4 pisos. **Amics i amigues, que no podem fer naltros en el nostre deltat i el nostre mediterrani?**

Cada vegada tots veiem més clar que tenim les solucions. Ha costat però sembla que polítics i governs comencen a obrir els ulls. Si us plau, deixéssim de banda fals alleujaments (sediments fluvials) per un malalt que necessita cures vitals d'immediat (sorres marines). Perquè de sediments al riu ni en tenim ni n'arribaran, almenys en les properes dècades i les quantitats que necessitem. Ja diuen que **"no hi ha pitjor cec que el que no hi vol veure"**, i alguns no ho volen veure. Per això jo ara no parlaré de sediments del riu, no vull marejar la perdiu. Vull parlar amb vosaltres de les solucions reals, les que tenim al nostre abast.

A veure... com explicar de forma fàcil el que és complicat. A veure si me'n surto perquè és important que tots ho tinguéssiu clar. Tenim dos problemes molt diferents que requereixen dos solucions també molt diferents:

- I. A l'interior de les badies necessitem els camins de guarda. Aquí a Sant Jaume necessitem guardes al braç de Migjorn i a Buda. Aquestes guardes ja existeixen en precari, però s'han de mantenir i repujar. Si ajustem les guardes amb noves comportes perquè no entri la mar ja ho tenim solucionat. **És fàcil i barat!!!**
- II. A la mar grossa necessitem recuperar platja. La millor defensa del litoral a tot el món són les platges. A Holanda ho saben molt bé. Després de segles aixecant dics ara només volen sorra: en 30 anys han après que amb una bona gestió de la sorra estan segurs, no perden país i compensen la pujada del nivell del mar del canvi climàtic. Però aquí nosaltres hem d'anar amb amplitud de mires i sense escatimar en recursos. **Almenys fins ara somiar ha sigut gratis!!!** A veure, a la barra de Buda alguna vegada s'han portat 10.000 m³ de sorra. Ara es portaran al setembre com mesura preventiva 17.000 m³. Però no volem ni 10 ni 17, nosaltres necessitem 2 milions de m³ de sorra. I això vol dir dragues!!!! **Va, vinga, a treballar per les dragues!!!!**

2 milions de m³ de sorra... Sabeu quanta sorra portava el riu cada any? Aproximadament 2 milions de m³!!! I no era un any, era any rere any durant dècades i segles. Tenim milions de m³ de sorra al davant del nostres ulls que son un veritable tresor submergit.

Ja tenim sorres, però quant costaria portar aquesta sorra a Buda i el Serrallo? A preu de mercat estaríem parlant d'uns 8 milions d'euros. Amb 100 milions d'euros tenim tot el Delta salvat pels propers 80 anys!!!

Segur que penseu que 100 M€ en 80 anys semblen molts diners, però tot és relatiu. Mireu:

- Mar Menor: 484 M€ en els propers 5 anys.
- Albufera de Valencia: 205 M€ en els propers 5 anys.
- Doñana: 200 M€ en els propers 5 anys.

I així podríem continuar en un munt d'espais. La pregunta del milió: **Tots som iguals?**

No cal una resposta que tots sabem. Però és que aquest no és el problema, perquè de diners n'hi ha:

- La Generalitat disposa de 6 M€ cada any en el presupost ordinari.
- L'Estat posarà diners, quants? No ho sabem, però posaran diners.
- Si som vius, Europa pot posar diners multiplicant x 2 els diners d'Estat i Generalitat.
- Entitats privades volen també posar diners.

Dubtes molts però hi ha un que tinc molt clar: **ens en sortirem!!**

I que quedi clar: Tenim solucions i poden haver diners. **Que no us puguin enganyar!!!**

Però bé, i ara què? Com ho fem?

Bé, de vegades passen coses que et criden l'atenció. El 18 de febrer de 2021 la humanitat va aconseguir una gran fita en la seva història. Per primera vegada es va posar una sonda en el planeta Mart. Un veritable prodigi de la ciència i la tècnica. I sabeu quin era el nom de la sonda? **PERSEVERANÇA!!**

Des de la Taula, des d'aquesta terra, des d'aquest poble de Sant Jaume tenim clar on volem anar i no és a Mart. Tenim clar, sense dubte, el que volem pel nostre delta: **ni un pam enrere!!!!** Marcat el destí ara hem d'arribar, i toca actuar amb dedicació i fermesa. Des de la Taula ni tenim ni tindrem treva ni descans. Però el Delta, vosaltres us lo mereixeu.

Sabem que és difícil el camí del consens. Però l'acord, l'assentiment comú, és l'única arma vàlida en la construcció de la nostra defensa del delta. **Si hem avançat (molt o poc) ha sigut gràcies al consens.**

Efectivament, cal continuar treballant amb coratge i esforç. I quina ironia, em toca parlar a vosaltres d'esforç i lluita. Una terra on sabem que **«Mil gotes de suor fan un gra d'arròs»**. Que 30.000 grams d'arròs fan 1 kg. I que al preu d'avui necessitem 3 kg d'arròs per comprar 1 kg de pa a la botiga. **Aquí al delta s'ha de suar molt per guanyar-se el pa nostre de cada dia!!!!**

I parlem d'esforç aquí, a Sant Jaume on només fa 150 anys tot el terme era un territori absolutament inhòspit. La construcció de tota la xarxa de reg, les feines de dessecament i el progressiu conreu de milers d'hectàrees d'arròs van ser tasques duríssimes. Van ser realitzades en un medi hostil, sota els continuats atacs de les febres palúdiques. Aquestes circumstàncies ens han de fer més conscients de les extraordinàries penalitats que van passar els nostres avantpassats en un Delta insalubre i molt dur. **Xiquets i xiquetes: no podem d'oblidar mai que la nostra vida actual s'as-senta sobre molt de sofriment.**

No hi ha cap dubte que la gent de Sant Jaume, i la resta de gent d'aquest Delta, hem plantat cara davant una dura batalla, una batalla contra la nostra pròpia desaparició. Ja vindran els dies en què tots haurem de lluitar més activament pel nostre present i el nostre futur. En aquell moment tots nosaltres ens trobarem. Però els dies venidors són dies de festa i en aquests moments no vull pensar en la part fosca de la vida. Vull pensar en colors, en sabors, en olors, vull pensar en la màgia d'aquestes festes majors.

REGIDORIA DE FESTES

TORNEN LES NOSTRES FESTES!

El dia 31 de juliol sobre les 23.30h, amb la llum i color del tradicional castell de focs, posàvem punt i final a la nostra festa major.

Deu dies de música, cultura, tradicions... i, com no, de retrobament amb familiars i amics, que valorem molt positivament. La gran participació a cadascun dels actes preparats ha fet que hagin estat unes festes referents al territori.

Per concepte, la festa s'oposa a l'individualisme, a l'aïllament, a la indiferència i a l'anonimat imperants en la societat actual. Al contrari, la festa ens dona la possibilitat d'expressar-nos lliurement, de desinhibir-nos, de deixar enrere les pautes socials de cada dia, de gaudir amb certa desmesura. **Si us plau, gaudiu d'aquestes festes!!!!.**

Sí, m'agrada pensar en la festa perquè penso que comporta alegria per a tots. Durant aquest temps exterioritzem els sentiments, les emocions i els comportaments es fan públics. Durant aquest temps augmenten les nostres relacions amb tothom, i tot plegat ens fa sentir més vivament la pertinença a aquest territori tan meravellós.

Ja hi haurà temps d'endregar els nostres problemes individuals i col·lectius. Ara toca obrir la porta de par en par a les festes majors del nostre poble. Ara és temps de relaxar-se, de descansar, de despreocupar-se. Una vegada més: **Si us plau, gaudiu d'aquestes festes!!!!.**

Que soni la música i que a les taules no hi falti de res. Bones festes i visca Sant Jaume!!!!

Agraïment molt especial a totes les entitats, a Protecció Civil, als dj's locals, la Comissió de bous i Comissió de festes pel vostre esforç i dedicació.

I als quintos/tes del 2004, a les pubilles i hereus de les Festes Majors 2022. Gràcies per la vostra col·labora-

ció i participació als actes. La joventut de Sant Jaume continueu sent exemple a les nostres terres.

Us mostrem un petit recull d'imatges. Gràcies, Salvador Llambrich, per la teva dedicació.

REGIDORIA DE SOSTENIBILITAT, PESCA, CAÇA ACCIÓ RURAL I ACTIVITATS TRADICIONALS

Introducció

La tinença d'un nombre reduït d'aus de corral per part de particulars per a l'autoconsum familiar de carn i ous es regeix per la normativa que regula l'ordenació de les explotacions ramaderes.

Cal complir uns requisits mínims que garanteixin la sanitat animal i la innocuïtat d'aquests productes.

Generalitat de Catalunya
Departament d'Agricultura,
Ramaderia, Pesca i Alimentació

La cria d'aus
per a autoconsum
a Catalunya

agricultura.gencat.cat

Generalitat de Catalunya
Departament d'Agricultura,
Ramaderia, Pesca i Alimentació

Què és una explotació avícola d'autoconsum?

Són aquelles explotacions en què es crien aus destinades exclusivament al consum familiar amb una capacitat inferior a 32 gallines ponedores d'ous per a consum o 210 kg de pes viu/any en cas d'avicultura de carn (que corresponen a una capacitat d'entre 50 i 70 pollastres/any segons el pes dels animals).

Cal comprar els pollets en **establiments autoritzats** i amb codi REGA*.

Aquestes explotacions han d'estar inscrites al **Registre d'Explotacions Ramaderes de Catalunya**.

Prèviament a la inscripció al Registre d'Explotacions Ramaderes, cal disposar del permís municipal corresponent.

*REGA: Registre d'explotacions ramaderes

Mesures de Bioseguretat

Les explotacions avícoles d'autoconsum han de reforçar les mesures de bioseguretat per **reduir el risc d'introducció i propagació de malalties**.

Les mesures mínimes de bioseguretat que cal tenir en compte als autoconsums avícoles per evitar malalties com la influència aviària són:

- ✓ Protegir les aus d'autoconsum del contacte amb les aus salvatges (ànec, cigonya).
- ✓ Impedir l'accés de les aus salvatges a l'aigua de beguda i al menjar de les aus d'autoconsum.
- ✓ No subministrar aigua procedent de rius, basses o altres fonts exteriors.

Mesures d'higiene

- ✓ Cal netejar i desinfectar periòdicament les instal·lacions on s'allotgen les aus, els abeuradors i les menjadores.
- ✓ Correcta gestió de la gallinassa i les baixes.

Les aus i els ous produïts en les explotacions d'autoconsum només es poden destinar al consum en l'àmbit familiar.

L'AJUNTAMENT DE SANT JAUME D'ENVEJA VA PROMOCIONAR LA BUDA & BIKE AQUEST ESTIU 2022

A la finca del Violí, enfront de l'illa de Buda, es va presentar la BUDA & BIKE 2022. Una activitat turística que promou la regidoria de sostenibilitat de l'Ajuntament de Sant Jaume d'Enveja amb la col·laboració del Parc Natural del Delta de l'Ebre a través de l'Escola del Parc, organitzada per l'empresa local de serveis turístics 4 Camins, Lloguer de bicicletes.

L'activitat consistia en un recorregut amb bicicleta per l'interior de l'illa de Buda d'un grup reduït de visitants guiats per tècnics especialitzats del Parc Natural. Durant l'excursió es podia gaudir de l'alt valor ambiental i paisatgístic de l'illa de Buda, d'una degustació de productes km 0 del Delta de l'Ebre i una mostra del folklore i la cultura popular de les Terres de l'Ebre.

Des de l'Ajuntament es va destacar l'alta valoració de l'activitat per part del públic assistent en

les edicions anteriors gràcies a l'entorn incomparable. L'illa de Buda és una de les zones humides més importants de la Mediterrània, el seu valor ambiental i paisatgístic és molt gran. Pot desaparèixer en pocs anys si no es protegeix. És importantíssim que coneguem l'illa de Buda i ens solidaritzem amb ella.

REGIDORIA D'ESPORTS

La Milla Urbana Jeroni Juan s'ha celebrat aquest 10 de setembre al carrer Major de la població recordant així l'atleta local i la seva gesta. La cursa es va reiniciar l'any passat amb la voluntat de fomentar l'atletisme al nostre municipi. Des de l'Ajuntament tenim el punt de mira en incentivar l'esport, recolzar les entitats esportives locals i motivar els que estan menys practicats per tal d'ampliar l'oferta.

L'atletisme en concret, és una modalitat on poden participar gairebé totes les edats. La Milla ofereix diferents tipus de categories, entre elles les infantils, juvenils, adults i una marxa no competitiva. Aquesta cursa s'organitza amb la Unió Atlètica Montsià i l'Ajuntament de Sant Jaume d'Enveja.

La Milla s'emmarca com una diada festiva. La data en si ja ens marcava la vigília de la Diada de Catalunya. Es va tallar el carrer Major i van instal·lar dos inflables per als més petits. Abans de les curses, es van preparar activitats esportives infantils. Per tal d'animar la jornada, un speaker s'encarregava d'animar el públic i esperarçar els corredors en les seves curses.

La inscripció a la cursa tenia un preu simbòlic de 3 euros. Els beneficis recollits van anar destinats a l'AMPA i s'invertiran per a millorar el pati de l'Escola Sant Jaume. L'associació de mares i pares de l'Escola també van participar de l'acte, endolçant la tarda amb la seva paradeta, oferint dolços i begudes.

REGIDORIA DE CULTURA

En l'àmbit cultural aquest any s'han dut a terme diferents activitats per tal de poder arribar a diferents preferències i edats de les persones. A continuació exposarem les activitats, per recordar aquelles actuacions, actes i exposicions que hem pogut gaudir. Exposicions:

- El gener del 2022 vàrem inaugurar **L'EXPOSICIÓ DEL CÒMIC I HUMOR GRÀFIC A SANT JAUME D'ENVEJA**, PER JORDI ESCUIN I DALMAU OLIVERAS on vam poder observar les diferents tècniques del còmic. Com s'inicia una pàgina, com s'acoloreix i com després arriba el seu toc final amb les llums. També Jordi Escuin va realitzar dues formacions en dissabte, per donar eines artístiques als petits en edat escolar i a la joventut interessada en el dibuix.

Dalmau ens va mostrar el procés de creació d'un llibre gràfic i el treball per poder veure com es fa l'humor gràfic.

Vam veure mostres del seu gran treball d'aquests dos joves il·lustradors i ens vam sorprendre pel nivell de la seva tècnica. Tenim uns grans professionals entre nosaltres.

- El dia 26 de febrer inauguràvem l'exposició **IL·LUMINADA DE ROSER TOMÀS LLAMBRICH**. La Roser s'ha format recentment a l'Escola d'Art i Disseny Josep Casadó de Móra la Nova, on ha realitzat un cicle de Grau Superior en Ceràmica Artística, ampliant així les seves tècniques i coneixements. Ceramista del nostre poble, des de fa quinze anys, ens presenta el seu nou projecte. En l'exposició vam poder gaudir de les diferents peces i les noves col·leccions creades per l'artista. Al mateix temps, vam poder observar el procés de creació i l'esbós inicial de l'obra. Felicitem i encoratgem a Roser a continuar amb aquest il·lusionat projecte.

- El mes de març, a l'espera de Sant Jordi, l'associació **TEMPO TEATRE** ens va presentar, l'exposició **14 ANYS FENT SANT JORDI** de la seva secció infantil i juvenil. En aquesta presentació vam poder fruit de l'actuació del joglar. Vàrem poder observar els diferents vestits brodats, especialment per Sant Jordi en les diferents representacions realitzades entre aquests 14 anys. Un power ens acompanyava mentre podíem analitzar el pas dels anys dels petits actors i com han anat perfeccionant i treballant en el pas del temps. Grans artistes que esperem continuar gaudir-los molts anys. Hem de donar les gràcies per tot aquest treball pel foment de la cultura a Tempo Teatre.

- El dia 24 de juny inauguràvem l'exposició **AVUI ÉS EL MILLOR DIA** de **ILDEFONSO OLIVERAS**. Va ser una exposició de fotografia d'imatges del nostre Delta. A través d'aquestes magnífiques fotografies vàrem poder assaborir el Delta amb el seu ventall de colors. Trobem imatges de pau en les aigües tranquil·les, capvespres plens de vida, la claredat dels vols dels estornells... Gran quantitat de fotografies on podem entreveure el treball, hores a l'objectiu de la càmera preparat, moltes hores per poder triar la fotografia ideal. Felicitem el seu autor per aquesta dedicació al nostre Delta, on és ell qui ens diu que "és el Delta qui ho posa fàcil".

- El dia 5 de maig inauguràvem **PINZELADES DE COLORES, D'IMMACULADA VILLALOBOS LLAMBRICH**. La nostra veïna Immaculada pinta quadres des de la seva infantesa. En el pas dels anys, ha aconseguit crear una gran obra de qualitat, tant pel seu volum com per les diferents tècniques emprades. En la seva obra podem observar un treball molt acurat, un realisme en el seu treball impressionant. Tracta diferents temàtiques i tots vàrem trobar una obra que ens captivava el cor. Moltes gràcies per compartir les teves obres amb el nostre poble i poder gaudir del teu talent.

- El dia 21 de juliol inauguràvem dues exposicions. Per una banda, **L'ASSOCIACIÓ DE DONES** inaugura l'exposició **REUTILITZEM**. Aquest treball és fruit del seu nou taller amb la tècnica de decopatch, de la mà de Tere Magrinyà. La importància d'aquest taller és poder reunir un grup de dones diferents per poder crear, però a més a més, compartir un espai per desconnectar i estar en pau. Encoratgem a totes les dones que vulguin participar i gaudir d'aquest espai de tranquil·litat.

- Per altra banda, inauguràvem l'exposició **SORRA EN MOVIMENT** per **JOSEP CERDÀ** i **ANDREA ORTEGA-FRUTOS**. Aquesta obra ens arriba per mitjà del Museu Terres de l'Ebre i consistí a recollir fragments efímers de l'espai natural del Delta de l'Ebre. Paral·lelament es va dur a terme el registre del paisatge sonor de l'entorn natural i motlles de les textures de l'arena que reproduïen els seus moviments. Vàrem poder observar en la mostra els rastres dels vents, les empremtes de l'aigua, formes que es donen en un moment únic, sent conscients que aquesta mateixa situació no es tornarà a produir.

Aquest any 2022, juntament amb l'Ajuntament de Deltebre, hem endegat el projecte de les Rutes Literàries. Aquest primer any hem escollit quatre rutes, de les quals dues, ja s'han dut a terme. Vam poder realitzar la ruta per la Badia del Fangar, on vam poder observar el paratge natural i relaxar-nos amb amenes lectures al costat de la mar. L'altra ruta literària es va dur dins de la Finca de Bombita. Va ser una ruta molt distreta, on vam gaudir de lectures i dels seus mateixos autors al costat de les llacunes i dels paisatges extraordinaris de la finca.

Pròximament, al nostre municipi es faran la Ruta Literària dins de l'Illa de Buda, per llegir un text de l'escriptora Zoraida Burgos, i el dia 22 d'octubre, la Ruta del Vapor Anita dins de la nostra població, per conèixer una mica més de la història del nostre poble.

Pel que fa a l'Auditori, hem pogut gaudir de diferents actuacions amb artistes diversos.

El mes de febrer, Jordi Rullo ens va presentar el seu nou disc. Ens va regalar un concert en directe, amb una músi-

ca fresca, jove, encisadora. La seva veu i la seva guitarra ens va fer fruir d'una tarda deliciosa. En acabar podíem adquirir el seu nou disc al mateix auditori; ho podeu continuar fent a la Biblioteca Francesc Balagué. Esperem que Jordi continuï la seva carrera artística i el seu creixement com a professional dins del món de la música, perquè amb la seva curta edat ja podem delectar-nos d'un gran artista.

El mes de març, la banda de Música l'Artística ens va oferir el Concert de Súper Herois. Va ser un concert ple de peces de grans pel·lícules de superherois com ara Superman, Els Increïbles, Spiderman... Aquest concert el van gaudir grans i petits, on la música i les imatges dels films es fusionaven, fent-nos passar uns moments divertits i amens. Una grata experiència que ens agradaria repetir.

El mes d'abril a l'auditori es va realitzar el Musical del Rei Lleó durant tot un cap de setmana. Els ballarins de l'Escola de Ball Feel Dance ens van representar la pel·lícula infantil del Rei Lleó, reproduint els seus moments més entranyables. Decorats, vestuari, efectes especials i escenografia entre altres, van estar molt treballats, així com els balls i representació dels seus joves artistes.

El dia 30 d'abril, la Coral Veus de l'Ebre, va celebrar la trobada de Corals. Hi va participar la Coral Espiga d'Or de Deltebre, la Coral Orfeó Pau Casals de la Ràpita i com no, la Coral Veus de l'Ebre del nostre municipi. Els tres grups ens van cantar entusiasmats i amb moltes ganes. Felicitem la seva organització i com no a la nostra Coral pel seu treball.

El mes de maig ens va visitar l'il·lusionista MJ, amb l'espectacle Dream, impregnat de màgia i bon humor, per tal de passar una tarda entretinguda. El dia 21 vam gaudir de l'espectacle Bombea, realitzat per Clown Directo a la Patata. Aquest actor resident als Muntells ens representava un militar i les seves dificultats alhora de cuinar, acompanyat del seu cavall de batalla.

Pel que fa a les nostres entitats, destaquem la representació de Sant Jordi que es va dur a terme el mateix dia 23 d'abril per la secció infantil i juvenil del Grup Tempo Teatre. Va ser dirigida per Laia Monllaó. Els més petits del grup van interpretar una representació diferent de Sant Jordi, incorporant problemàtiques actuals i intentant reflexionar sobre els valors.

També destaquem La Trobada de Jotes que no es feia des de l'estiu del 2019. En aquesta trobada van participar nombrosos grups, on vàrem poder gaudir dels seus diferents balls i vestits.

Gràcies, entitats culturals pel vostre esforç i treball, sempre il·lusionats en mantenir viva la cultura al nostre poble.

Per acabar, aquest any s'ha elegit Premi Tallador 2022 a JOAN SALVADOR LLAMBRICH GONELL. Es va fer una reunió amb les entitats locals per proposar candidats. Se'n van presentar set. Els diferents representants, a vot tancat, van triar el seu candidat. El jurat format pels portaveus dels diferents grups polítics, van poder comprovar els resultats de la votació. La candidatura triada va ser la de Joan Salvador per la seva trajectòria al municipi involucrat en entitats locals, i sobretot per la seva tasca de difusió dels actes al nostre poble a través de les xarxes socials.

Regidora de cultura

Mònica Colàs

ENTREVISTA

ENTREVISTA A JOAN SALVADOR GONELL LLAMBRICH PREMI TALLADOR 2022

“Va per tu!”

Salvador és el fill del tio Boret de Pepe de la Ferrera i la tia Carmeta de Castor i està casat amb Tere la Pequenya. Té dos fills Tere i Joan Marc. Va exercir vint-i-cinc anys d'administratiu en una empresa de construcció. L'any 1998 va crear la seva pròpia empresa de construcció i a partir del 2010 va començar a exercir de mestre de religió fins ara, on desenvolupa la seva tasca a les escoles de Camarles i La Galera. Ha estat reconegut com a Premi Tallador 2022 per la seva tasca al poble fotografiant tot els actes que es celebren a la nostra localitat durant les festes majors i la resta de l'any. El podem trobar sempre darrere de l'objectiu i ens acompanya en tots aquests moments de joia amb amics, familiars i coneguts. No hi ha cap persona al poble que no hagi estat captada per la seva càmera.

El passat 16 de juliol va ser reconegut amb el Premi Tallador que s'atorga cada any a una persona proposada per les diferents entitats, en reconeixement per la seva tasca al poble. Es defineix com una persona senzilla, difícil de fer enfadar, disposada a ajudar als demés i a col·laborar amb tothom.

Bona tarda Salvador,

D'on sorgeix l'afició per la fotografia? De menut, sempre m'agradava mirar fotografies i mirar càmeres, sobretot quan veia reportatges a la tele, el sorollet que fan les càmeres, aquell clec, clec, clec... em cridava l'atenció. Fer fotos era la meua il·lusió. Jo faig fotos, vull dir que no soc fotògraf, no retoco ni acooreixo fotos. La foto que surt és la imatge que he vist.

I l'afició per fer fotos al actes que es realitzen al poble?

Va ser de casualitat. Quan em van regalar la càmera vaig fer unes quantes fotos, però l'any 2013 se'm va ocórrer emportar-me la càmera el primer dia de bous a la plaça. Vaig fer 36 fotos, me'n recordo perfectament. A la nit, per curiositat li vaig preguntar a Tere com es feia per penjar fotografies al Facebook. M'ho va explicar, les vaig penjar i res més. L'endemà quan vaig tornar en bicicleta als bous, jo sempre hi vaig en bicicleta, dels *taulados* em cridaven i em deien: “Salvador, treu-me a mi, avui, treu-me a mi..” jo pensava, on us he de treure?

Llavors vaig entendre que volien que els fotografiés i els pengés al Facebook. Quan vaig tornar a entrar al Facebook vaig veure els

“m’agrada” i tots els comentaris que havia posat la gent. Així que em vaig animar a fer-ne. Vaig pensar que hi havia moltes persones grans que tenien fotos antigues i avui en dia no en feia ningú. És a dir, no hi ha ningú que faci fotos de Sant Jaume. Fins i tot m’atreveixo a dir que, fins aquell moment, no hi havia ningú a la comarca, i no és vanitat, que fes reportatges de fotos del seu poble.

És en aquell moment que em plantejo fer fotos dels actes que es fan a Sant Jaume i que siguin un testimoni de la història del nostre poble.

Per tant, ets conscient de la importància de la feina que realitzes, no només són fotos, sinó que són testimoni de la cultura, el folklore i la història del nostre poble...

Això vaig pensar, si feia fotos del poble i de la seva gent, d'aquí a 50-100 anys algú em recordarà perquè veuran què es feia al poble..

Actualment tenim a Jaume Magriñà que publica fotos antigues al Facebook. Això no té preu. I hauria de continuar publicant-les, si en té més, perquè veiem avantpassats del poble de fa 50-60 anys. És un testimoni molt bonic. I és el que passarà amb aquestes fotos d'aquí a 50 o 60 anys...el que passa és que jo ja no estaré, clar. Però és una manera de passar a la història del nostre poble. Això potser semblarà egoista, però. Moltes persones em demanen fotos des de diaris i mitjans de comunicació i sempre els dic que agafen les que vulguen. Tot i que jo no els demano que el meu nom aparegue en tots els mitjans. No signo mai les meues fotos, tot i que la meua família no està d'acord.

Per tant aquesta afició sorgeix de la fusió entre fotografia i xarxes socials.

Sí, perquè me'n vaig adonar del que podia

representar. Si fas les fotos i te les quedes a casa, les veus tu. He pogut publicar a Facebook unes 80.000-90.000 instantànies, però al meu disc de l'ordinador de casa n'hi ha quasi 200.000. Totes les fotos que faig les miro i selecciono les que publico.

El més bonic de tota esta faena és que la gent ho puga veure. Ja portava dos o tres anys fent fotos, però quan realment me'n vaig adonar del que això podia arribar ser, va ser la nit del jove de l'any 2017 o 2018. Aquell dia vaig arribar a les 5 o les 6 del matí de la festa del jove i vaig penjar les fotos. Després me'n vaig anar al llit i en aquell moment vaig sentir un avís del mòbil que deia “Que he xalat mirant les fotos!”. Era Gerard Zaragoza que des de Dubai havia vist les fotos. O també la família Albacar, els de Trampes, també em van co-

mentar que les fotos que segueixen al Facebook els han engrescat a tornar a fer festes al poble a tota la família. Això no té preu. Si no ho publicués, es quedarien guardades al disc dur i no ho veuria ningú.

Tot i això hi ha moltíssimes fotos fetes que no ha vist ningú.

Hi ha molta feina al darrere, ja que, no només és fer fotos, sinó seleccionar-les i classificar-les, que és el que costa més potser...

Sí, clar. Aquests dies vaig estar a festes de Deltebre i vaig anar al bous. Faig fer unes 400 fotos i n'hi ha publicades unes 200, però em deien que hi havia fotos molt iguals. Llavors els vaig fer veure que si et fixaves podies apreciar les diferències en la posició del bou, per posar un exemple. La feina és també seleccionar-les.

Molta feina... però et veus en l'obligació de fer-ho a aquestes alçades?

(es mostra pensatiu) Una mica sí, i més. Es compta amb la meua presència en alguns actes i alguns regidors ja m'avisen, tal dia fem això...llavors em sap greu anar a un lloc a fer fotos i no anar a un altre lloc a fer-ne.

Per una banda m'ho deixaria perquè es fa molt pesat, però em dol d'altra banda. M'agrada i m'ho passo bé. Quan vaig anar estes festes al ball de Deltebre la gent estava contenta de veure'm, hi havia molta gent, però les fotos de l'entrega de premis, les faig fer jo tot i que hi havia moltes persones. Les orquestres que venen a festes, que ja ens coneixem, quan em veuen, em fan pujar a l'escenari ..però em faig gran i no sé fins quan aguantaré el ritme.

És una afició que t'agrada i a la vegada un servei al poble no remunerat...

No, no, si algú mai m'ha dit fes-me una foto

i em pregunta quant val, no li ho faig. Si em diuen alguna cosa de diners, ja no els ho faig. És la llibertat de fer fotos a qui vull. No tinc cap obligació. L'Ajuntament no em paga per fer fotos de festes. Si algú s'enfada, ho sento molt.

En situem a l'any... 2013.

Amb una primera càmera... En LA càmera que m'ha acompanyat tota la vida. Alguns m'han preguntat si la venc, però em nego. Esta es quedarà en mi tota la vida ja que hem passat moltes hores junts, esta no la venc... ni parlar-ne.

Com t'organitzes, sobretot a festes, per poder estar a tots els actes?

Només hi ha dos coses: patir son, menjar poc i intentar estar per tots els llocs. L'únic problema que tinc és que hi ha alguna vegada que alguns actes coincideixen.

Una vegada surt publicat el llibret de festes, ja me l'agafo i m'organitzo per dies. Això sí, fotos que faig, vaig a casa i les penjo i després me'n vaig a un altre acte. Les fotos mai passen d'un dia a l'altre. Abans de gitar-me han d'estar totes penjades. És una combinació d'esforç, treball, son i poca gana.

No oblidem que aquest 2022 és un any carregat de reconeixements, també has estat Premi literari d'Autor local d'Arròs en Lletres, Premi Tallador, què ha suposat aquest premi?

És veritat! Va ser una sorpresa. A mi sempre m'ha agradat explicar històries. De vegades a l'escola en conto als xiquets. Quan vaig veure publicades les bases em vaig plantejar explicar la meua història. Pensava que no ho aconseguiria perquè hi havia una extensió mínima. Em vaig posar a escriure i en una tarda

ja portava sis folis. Uns dies abans d'acabar el termini de presentació estàvem acabant de sopar i vaig pensar que no l'havia acabada i m'hi vaig posar i la vaig acabar. El dia de l'entrega de Premis vaig anar a fer les fotos de l'acte i quan vaig sentir el títol *Plovía* i el meu nom, no m'ho podia creure. Vaig estar molt content ja que la meua il·lusió sempre ha estat escriure un llibre...

Per tant tens molta feina a fer encara..

Anem al Premi Tallador, què ha suposat el reconeixement d'aquest Premi?

En primer lloc quan m'ho van dir Castor i Mònica, em vaig emocionar molt. Em vaig quedar parat i no entenia per què. Llavors comences a pensar i te n'adones que és un reconeixement important. Ja que és elegit per les entitats del poble, cada entitat escull una persona i després per votació se n'escull una de les proposades. Vaig pensar que no era l'Ajuntament a qui li agradava la feina, sinó que eren moltes entitats del poble que estaven contentes amb el que faig. Per tant vaig estar molt, però molt content i agraït. Molt emocionat.

I el dia de l'entrega del Premi? Com ho vas viure?

La feina va ser per acabar el discurs...El meu fill em preguntava si m'havia preparat el discurs i li vaig dir que no. No s'ho creia. Però no podia preparar-lo, no podia repetir el que diria la regidora i com no ho sabia, vaig improvisar. Va ser molt emocionant i estic molt agraït.

(s'emociona i parem l'entrevista un instant)

Va ser molt emocionant perquè jo sempre vaig dir que si algú es mereixia un reconeixement de Premi Tallador era mon pare. Mon

pare va estar uns vint-i-cinc anys de secretari de la Banda de Música, a la primera Junta fundadora del Club de Futbol, en la Societat de Camioners del poble, va fer col·laboracions en diferents diaris: que es deia Lean, Dicen, La Vanguardia, Diari de Tarragona , llavors es deia Diari Espanyol. Col·laborava en Ràdio Tarragona, en Ràdio Tortosa fent les cròniques. El mateix que faig en fotos, ell ho feia per escrit i en veu. Va estar molts anys, de manera desinteressada també, col·laborant i mai se li va reconèixer el seu treball.

Quan em van donar la notícia del Premi, vaig pensar que era un forma indirecta de donar-li-ho al meu pare.. *(es torna a emocionar)* per això les últimes paraules van ser "Va per tu!". Va ser la manera de reconèixer el treball que havia fet el meu pare.

La resta de l'any, com t'organitzes?

La resta de l'any m'avisen els regidors i sempre que puc hi vaig. També l'aplicació del bando al mòbil em facilita la feina .

Espero tindre molta salut i poder continuar fent fotos. Pensava que quan la càmera es trenqués ho deixaria, però la família, arran del Premi Tallador, me'n va regalar una de nova, per tant continuarem...

Acabem l'entrevista amb la càmera nova com a protagonista i ataüllant amb el seu objectiu el paisatge de l'altra part del riu. Esperem continuar gaudint de les teues fotos molts anys més!

Moltes gràcies, Salvador.

Paula Llambrich Segura

FI DE CURS A L'ESCOLA BRESSOL FERRER I GUÀRDIA

Considerem que els vincles familiars repercuteixen directament en la relació de tots els xiquets i xiquetes. És per això que considerem importantíssim poder compartir les nostres activitats i el nostre dia a dia amb totes les famílies.

Per aconseguir això, l'escola és un espai lliure on les famílies poden accedir i participar en les activitats que organitzem, trobades per plantar a l'hort, conta-contes, activitats tradicionals com fer panellets, coneixes els oficis dels pares...

Aquest últim trimestre ha estat carregat d'activitats i noves vivències per als xiquets i xiquetes de l'escola bressol. Activitats d'aigua, ens hem enfarinat, hem pintat, hem cuidat l'hort, hem fet psicomotricitat...

I amb l'estiu també hem de dir adeu a una nova promoció d'alumnes que marxen a l'escola dels grans. Xiquets i xiquetes de l'aula dels coets molta sort en el vostre futur!

El curs vinent, 2022-2023, l'iniciarem el dia 5 de setembre amb nous alumnes, famílies i les piles ben carregades.

I amb una novetat important la GRATUÏTAT de l'últim curs de l'etapa 0-3 anys.

ESCOLA SANT JAUME

FEM TEATRE A L'ESCOLA

Aquest any a l'Escola Sant Jaume hem treballat el teatre.

Aquesta activitat l'hem realitzat l'alumnat de primer i sisè de primària dins un projecte on es treballa l'expressió oral i l'expressió corporal.

Durant tot el tercer trimestre dintre de l'àrea de castellà s'han realitzat diferents tècniques teatrals.

Després del treball realitzat, les obres de teatre es van representar els dies 13 i 14 de juny, respectivament, a l'Auditori Municipal de Sant Jaume, en un acte obert al públic al qual hi va haver una nombrosa assistència.

L'alumnat va poder demostrar tot el treball que s'havia realitzat, aquí us deixem una petita mostra dels nostres grans actors!!

ESCOLA SETZE DE FEBRER (ELS MUNTELLS)

Durant el segon i tercer trimestre del curs passat l'escola Setze de Febrer dels Muntells vam posar en marxa una campanya per difondre la imatge del centre amb l'objectiu d'aconseguir més matrícula a l'escola.

El curs passat la nostra escola comptava amb un total de 16 alumnes, però el futur no era gaire esperançador ja que al mes de juny quatre alumnes acabaven la seva etapa i deixaven el centre per iniciar l'educació secundària. A més, el que més ens preocupava era que no hi havia perspectiva d'incorporació de nou alumnat, ja que als Muntells no hi ha infants empadronats nascuts els anys 2019 i 2020, i per tant en edat d'iniciar l'etapa d'escolarització els pròxims cursos.

L'escola, amb el suport de l'Ajuntament, vam iniciar una campanya a través de diferents mitjans de comunicació, així com també vam organitzar una jornada de portes obertes per donar a conèixer el centre i explicar la nostra metodologia de treball.

L'esforç ha donat el seu fruit, i tot i no tenir a la població xiquets/es per iniciar l'escolarització, per al proper curs 2022/2023 que estem a punt d'encetar, comptem amb 8 matrícules noves d'alumnat procedent d'altres poblacions. Per a nosaltres això suposa una satisfacció molt gran i una dosi d'optimisme per continuar endavant amb la nostra escoleta.

TRETS D'IDENTITAT

- Completa les assignatures 3P^a (Pública, privada i pública).
- Forma part de la ZER Mitjàrrià.
- Mestres especialistes de ZER, música, anglès educatiu i física i educació especial.
- Centre en col·laboració formatiu:
- Metodologies inclusives i innovadores.
- La llengua catalana és la llengua vehicular i d'administració.
- Aproximació de la llengua anglesa des de 3ª fins a 6^a.
- Ús de les noves tecnologies integrades en els aprenentatges.
- Escola oberta i amable a l'entorn.
- Escola inclusiva.
- Educació integral.
- Major atenció a la diversitat.
- Atenció personalitzada.
- Avaluació pedagògica.
- Centre formador de mestres de grau d'Infant i Primària.
- Servei de menjador comarcal.

"L'escola rural és com un laboratori contextualitzat, obert a l'experimentació i a la innovació".

Francesco Tonucci

ELS NOSTRES PROJECTES

- Experimenta des de 3ª fins a 6^a.
- Robòtica des de 3ª fins a 6^a.
- Teatre des de 3ª fins a 6^a.
- Hort escolar ecològic.
- Projecte Art in English.
- Projecte e-Twinning (projectes de col·laboració en anglès amb altres centres d'Europa).
- Projecte TED (cultura emprendedora en l'entorn rural).
- Set vint sortides manuals a la reserva natural.
- Avaluació la part del curs vivint al Centre Esportiu del Delta.

INSTITUT DE DELTEBRE

Aquest curs s'ha jubilat, a l'Institut de Deltebre, la nostra companya Dolors Díaz Sancho després de més de trenta anys com a professora de llengua castellana i literatura. Trenta anys poden semblar molt (molts cursos, molts grups, molts alumnes!); en realitat, pensem que li han degut passar ràpid, fins i tot massa ràpid. Podríem parlar de tantes coses de tot aquest temps: les fortes ventades de dalt que impedi- en el pas de la barca de Fermín per acudir a classe, l'arribada de moltes, sobtades i absurdes lleis d'educació, la rutina de les contínues correccions, algunes males estones passades a classe, darrerament les mascaretes i el distanciament, etc... Però, per damunt de tot, Dolors simbolitza les qualitats, les aptituds i les actituds que qualsevol persona que es vulgui dedicar a l'ensenyament hauria de tenir, i més en el nostre present tan convuls.

Evidentment, la vocació. És molt difícil ensenyar si no se'n té, és com un formigueig estrany que no se sap d'on ve, i ella la té des de sempre, es nota, es palpa, s'escolta, es veu... en les seves classes, quan explica, quan contesta, quan fa una broma, fins i tot quan mana un exercici. La generositat que implica qualsevol vocació es nota també en el tracte amb els companys i companyes, quan comparteix experiències, treballs, lectures.

Així mateix, la il·lusió pel treball, les ganances constants de millorar, d'actualitzar-se, de fer les coses ben fetes, perquè ensenyar és també, i per damunt de tot, aprendre. Qui ens ho havia de dir, a les mestres «analògiques», que passaríem a ser «digitals» i «competencials» per tal que

l'alumnat aprengués més, estigués més ben preparat, perquè la nostra educació pública continués sent de primera qualitat! Partint de la seva àmplia preparació, adquirida a la Universitat de Barcelona, Dolors ha cercat contínuament altres maneres de comunicar, d'exposar i d'arribar a l'alumnat. Una altra virtut, no defallir mai, ni en els moments més difícils ni en les situacions més desesperadores.

I, relacionat amb tot això, l'entusiasme per nous reptes; un clar exemple d'aquesta implicació, a banda, per exemple, de la tasca com a tutora, és haver engegat el projecte epègam per a la nostra biblioteca escolar; si s'havia de fer alguna cosa que millorés el centre, allí estava ella, però sempre amb modèstia, sense cercar l'aplaudiment general.

No obstant, una altra qualitat bàsica és la consciència crítica. Dolors ha demostrat sempre que, com es creu totalment allò que fa, pot criticar el que no li agrada, el que no va bé, el que són imposicions sense lògica, perquè l'educació és molt més important del que alguns creuen o diuen.

El treball de professora és una cursa de fons; els resultats triguen a notar-se, però en el cas de Dolors han estat molt positius. Només un exemple molt emotiu: el propietari del restaurant on es va celebrar el dinar de la seva jubilació amb el departament de llengua castellana havia estat alumne seu feia uns quants anys i en tenia un bon record. Hi van estar parlant una estona, li va voler donar el ram de flors obsequi de les companyes i s'hi va voler fer una foto. Es pot demanar alguna cosa més? Les mestres com Dolors, amb això, ja se senten prou agraïdes!

CORAL VEUS DE L'EBRE

La Coral Veus de l'Ebre continua en les seves activitats culturals primavera-estiu amb molta il·lusió i entusiasme. El dia 9 d'abril convidats per l'Orfeó Pau Casals de La Ràpita, participà en una trobada de Corals. Va ser un concert molt enriquidor i amb molta afluència de públic.

El dia 30 d'abril, La Coral Veus de l'Ebre va celebrar el concert de primavera a l'auditori municipal de Sant Jaume d'Enveja, acompanyats per la Coral Espiga d'Or de Deltebre i l'Orfeó Pau Casals de La Ràpita.

El dia 7 de maig la nostra coral va ser invitada per l'Espiga d'Or a Deltebre arran d'una trobada de corals.

El dia 31 de juliol té previst una cantada d'havaneres a la vora del riu com cada any, per tal de donar cloenda a les festes majors del nostre poble.

Continuarem informant en la pròxima edició de la revista de totes les nostres activitats culturals. **BON ESTIU A TOTHOM!**

CÀRITAS. HUMANA

El dia 29 d'abril de 2022 es va inaugurar el nou local de Càritas a Sant Jaume. Aquest està situat a l'av. Illa de Buda, 127 porta 10.

A la inauguració va assistir el delegat episcopal, el director de Càritas Diocesana de Tortosa, el consistori, antics i actuals membres que han format i formen part de l'entitat. Es va poder visitar el local, amb els diferents espais i també va haver-hi un refrigeri per als assistents.

Des de la nostra entitat, oferim als nostres usuaris diferents serveis:

- El Projecte "Jo com tu". Consisteix amb targetes solidàries de tipus econòmic. Aquest projecte funciona des de fa un any i estem molt contents perquè funciona molt bé al poble. Aquestes targetes només es poden utilitzar amb comerços locals i adquirir productes de primera necessitat. Aquest any portem ja gastats més de 10.500 € en els establiments.
- El projecte "Família". Consisteix a poder reunir tots els usuaris i compartir el moment. Es fa acompanyament entre ells, s'enriqueixen mútuament, coneixen les altres cultures i fins i tot fan intercanvis de receptes i menjars.
- El projecte "Clara". Pretén donar suport a les persones que pateixen violència masclista. Hi ha dos professionals, una psicòloga i una assistent social per atendre les dones. La seva

funció és donar suport sobre la violència domèstica entre d'altres.

On va a parar la roba que dipositem als contenidors?

El 59% es destina a la reutilització.

El 32%, al reciclatge.

El 2% són residus impropis.

L'1%, a valorització energètica.

El 6% s'envia a l'abocador.

Més del 90% té una segona vida!

HUMANA
Fundación Pueblo para Pueblo

TEMPO TEATRE

A Tempo Teatre sabem la importància de passar una bona estona en moments de necessitat. Per això, tot i haver estat un moment crític per la covid, nosaltres treballàvem per dur a terme els pastorets. Era la sisena-setena onada quan vam decidir fer Terra i tenebres: pols oposats, una versió del guió adaptat a càrrec d'Àlex Cabello i sota la direcció de Lluïsa Adell. A més a més, i com fa des de més de deu anys, vam col·laborar amb la marató de TV3 amb una recaptació de 562.85 € entre les dues actuacions. Seguint amb la temàtica nadalenca, vam participar amb la recollida de cartes dels patges reials.

Com ja és habitual, Tempo Teatre va col·laborar amb el dia de la poesia. Membres de l'aula infantil-juvenil van participar en la lectura de poemes, alguns d'ells de Gabriel Ferrater, ja que aquest era el seu any.

Més endavant i aquest any, vam fer una exposició sobre els diferents Sant Jordi's que hem fet durant els anys a la sala de la biblioteca municipal: titelles (que la nostra desapareguda, companya M. Carmen de Francisco va confeccionar), l'auca, el ball de bastons, el ball de mocadors, les sardanes, i les mil i una adaptacions del Sant Jordi. No només vam exposar els guions, sinó que també el vestuari i l'escenografia. I no va faltar ni una espasa, ni un llibre, ni una rosa. Vam finalitzar l'exposició amb l'estrena de l'obra Un Sant Jordi especial, escrita i dirigida per Laia Monllaó. Una obra que teníem penjada del 2020 que tracta el racisme, la xenofòbia, l'abús de poder, el maltracte, el feminisme i la sexualitat. L'aula infantil-juvenil va ser l'encarregada de representar-la.

El 2021 es mor el nostre company J.Salvador Llambrich Fumadó i, a causa de la pandèmia,

no vam poder fer-li l'homenatge al seu moment; quan les mesures de sanitat ja ens ho van permetre, el dia 9 de juliol li vam poder fer l'homenatge Retrat d'una vida, amb la col·laboració d'antics companys de teatre que van voler participar, membres actuals, amb la Unió Musical l'Artística i la banda municipal. Una nit plena d'emocions, sensacions, alegries, retrobament, amb un públic receptiu. L'obra estava formada per 4 escenes de quatre obres on Salvador/Qualo va ser l'actor protagonista, sota la direcció d'Abel Callau. Agraïm als familiars la seva predisposició en tot moment per obrir-nos les portes per poder-li fer l'homenatge tal com va ser, especialment a Celeste Fumadó Tomàs. Volem lloar públicament la tasca de la banda sota la direcció de Roger Rodríguez Múria.

Després d'un previ descans, de pocs dies, arriben les festes majors amb l'estrena Aquí no paga ni déu, una adaptació de Darío Fo, dirigida per Fernando Pardo Masià. Després de fer l'estrena de l'obra a Masdenverge, vam vindre carregats de força i ganes de fer riure. Tot i ser una obra amb càrrega política, el feminisme, els drets socials, els sindicats, la repressió... els riures no van faltar gràcies a l'humor àcid, la ironia i la gran reflexió que ens ofereix l'autor. Vam fer una altra representació als Muntells el dia 7 d'agost.

Passades aquestes dates estem impulsant un altre cop els nous horaris de l'aula-taller infantil-juvenil, els pastorets i l'agenda de l'any següent. Us esperem a les properes representacions.

Viu teatre, consumeix teatre.

CCTT

ACTES SOLIDARIS SOBRE L'ELA AL NOSTRE POBLE

"ENS MOVEM PER L'ELA"

L'esclerosi lateral amiotròfia (ELA) és una malaltia neurològica progressiva que ataca a les cèl·lules nervioses (neurons) encarregades de controlar els músculs voluntaris.

L'ELA és una de les malalties més comunes en el món sencer i afecta persones de totes les races i ètnies.

No es coneixen les causes de l'ELA i els científics encara no saben per què ataca a unes persones i a unes altres no. No hi ha cap prova que pugui donar un diagnòstic definitiu de l'ELA. El diagnòstic d'ELA és un diagnòstic d'exclusió, fonamentat en criteris clínics i en la realització de proves (RM, anàlisis clíniques, test genètic, EMG, EMTC, estudi neuropsicològic, tècniques de medicina nuclear, i d'altres) per descartar altres malalties amb troballes clíniques semblants. No es disposa de cap medicament capaç de curar o aturar la malaltia, encara que sí existeix un medicament, l'únic aprovat actualment, que alenteix la progressió de la malaltia. És important destacar que no hi ha dos casos d'ELA iguals. Els símptomes i la malaltia poden variar molt entre una persona i una altra. L'esperança està que les investigacions acabin donant el seu fruit i es trobi un tractament efectiu.

En els últims anys s'han produït avenços rellevants en el coneixement de la malaltia i s'ha incrementat el nombre d'assajos clínics dirigits a descobrir nous fàrmacs i tractaments efectius. En l'actualitat, científics i metges de tot el món estan treballant en diferents vies i estratègies per tal d'assolir un objectiu comú: vèncer l'ELA.

D'aquí la importància de la investigació i la necessitat que ens solidaritzem, lluitem i col·laborem en totes les activitats organitzades per recaptar diners i ajudar en la investigació per l'ELA.

A Sant Jaume d'Enveja, el dissabte dia 25 de juny, es va realitzar la primera edició de la jornada esportiva i solidària "Ens movem per l'ELA", amb la finalitat de recaptar fons per a la investigació d'aquesta malaltia. La jornada va ser impulsada per l'Ajuntament de Sant Jaume, la família d'Ildefons Oliveras, i liderada pel regidor d'Esports Rogelio Masià.

La jornada va ser un èxit de participació. Unes 400 persones van participar en l'acte.

Es van organitzar diferents esdeveniments al passeig fluvial: cursa de 6 km, caminada solidària, travessa de 2000 m., travessa popular de 600 m. i passeigs amb caiacs. Es va finalitzar l'acte amb balls a càrrec de l'escola de ball "Dream" i "rítmica Sant Jaume" i una musclada popular. En total la recaptació final fou de 4.192 euros.

No esperava menys del nostre poble; sempre sabem respondre davant de les necessitats de les persones, i ho dic per experiència i amb molt d'orgull. En la vida ningú no està absent de res i en un moment donat pots ser tu el que necessites aquesta "mà amiga". Sembla que això ho tenim molt clar els santjaumers/es. Gràcies per la col·laboració! Vam aconseguir entre tots que aquell fos: EL MILLOR DIA!!

Tere Bertomeu Bo

OFICIS D'ABANS, PERSONES D'UN TEMPS

L'OFICI DE FERRER. LA HISTÒRIA DE JOSÉ MONLLAÓ BERTOMEU O JOSEPET DEL FERRER

Un dels oficis més antics que es coneix, és l'ofici de ferrer. Explicarem com era aquesta professió, quan sorgeix i les seves peculiaritats; per una banda, perquè durant tota la història de la humanitat des del descobriment de la metal·lúrgia del ferro, 1r mil·lenni aC, (1200 aC- 600/200 aC) on l'home aprèn la tècnica de fosa del ferro fins a les acaballes del segle XX, aquest ofici hi va estar present a molts indrets del món; i per una altra, perquè al nostre poble, al primer terç del segle XX, hi havia algunes ferreries i persones que s'hi dedicaven.

José Monllaó Bertomeu o Josepet del Ferrer, en va ser un de tants. Va néixer a Sant Jaume d'Enveja l'any 1900 i es va casar amb Paquita Casanova Colomé (filla de Ramon de l'Hostal) a l'església del nostre poble. El matrimoni va tenir tres fills: Cecília, Fina i Paco.

Explicarem en què consistia aquesta feina, els materials que s'empraven a una ferreria i com s'aprenia aquest ofici tan interessant i certament enginyós.

Un dels fills de Josepet del Ferrer, Paco Monllaó Casanova, conegut com a "Paco del Ferrer" o "Paco La Caixa", s'ha brindat gustosament a contar-me històries diverses amb una gran il·lusió, sobre l'ofici del seu pare, i també donant informació d'altres ferreries que hi havia a Sant Jaume d'Enveja durant la dècada dels anys 40-50 del segle XX. Josepet del Ferrer s'hi va dedicar sempre a aquesta professió, però dissortadament, morí jove a causa d'un accident de moto a l'edat de 54 anys. Paco recorda tristament l'afer sobrevingut amb molta malenconia. Així i tot, la seva petjada és el testimoni d'una persona que

amb enginy, destresa i sacrifici, mostrà les seves habilitats d'una professió complexa i laboriosa, amb unes qualitats extraordinàries, expertesa i mestria.

El ferrer era un manyà que es dedicava a treballar el ferro roent a una farga (ferreria) amb l'objectiu de donar forma a una sèrie d'eines diverses i determinades. El treball realitzat mitjançant la tècnica de la forja consistia a deformar el ferro calent a base de cops de martell a l'enclusa. En el cas del nostre poble els utensilis que es treballaven a la ferreria eren bàsicament utilitatges d'ús agrícola com ara: ferradures per als matxos, rodes de carros, xarugues per als camps, destrals, corbelles,

falç etc. i com a eines i espais importants, els ferrers feien ús del martell, la manxa, els malls, tenalles, l'enclusa i la fornal. De fet, rastrejant a l'antiga ferreria de Josepet del Ferrer, ubicada al carrer Major, número 48, actual casa on resideix Paco amb la seva esposa Immaculada, hem pogut fer una mirada al passat per tal de fer una presentació de com era aquest ofici. Paco ens ha facilitat informació dels estris que emprava el seu pare a la ferreria diàriament, explicant-nos totes les tasques que es desenvolupaven.

De fet, aquest ofici tan artesanal, de vegades no només se centrava en la típica figura del ferrer, sinó que també es produïa una especialització més acurada del mateix treball, com és el cas dels serrallers, manyans, calderers, ferradors, claveters, ganiveters, daguers, etc.

Ben segur que avui dia, el jovent no en té coneixença de qui era un mestre ferrer; a mi personalment, encara em ve un record vague de la infantesa, on la figura del ferrer colpejant incansablement amb la maça i el mall a la ferreria, enmig d'espurnes de foc, fum i la remor grinyolant dels metalls colpejats, m'evoquen moments especialment grats de recordar. A Sant Jaume d'Enveja, com m'imagino a altres indrets, aquest ofici anava passant de pares a fills, i així s'anava aprenent la professió; en el cas de Josepet del Ferrer, era tota una mateixa família, una nissaga, la dels ferrers, ben coneguda per tots els vilatans. També per aquells temps hi havia més ferreries al nostre poble com la de Jan ubicada on actualment tenim l'SPAR, i la de Capblanc, situada al carrer doctor Canicio, enfront de l'antic convent de les monges. Segons explica Paco, tots eren uns grans mestres artesans d'aquest ofici.

De fet, molts dels cognoms o malnoms de famílies catalanes, com també del nostre poble, fan referència a oficis artesans; els ferrers en són un exemple.

Des de la perspectiva històrica l'origen del ferrer té una trajectòria ben definida. Aquest ofici anà vinculat a les ferreries. Les fonts històriques determinen que el seu origen es remunta als hitites, un poble d'origen indoeuropeu que s'establí a la península d'Anatòlia, al segon mil·lenni aC, establint un gran imperi unificat. Aquests pobles tingueren l'habilitat de descobrir la tècnica de la forja, entovant el ferro mitjançant les tenalles i martells per fabricar estris per a la guerra. Un dels objectius dels ferrers d'aquell moment era la fabricació de falcates de ferro, espases, etc. per a accions bèl·liques, amb l'objectiu de conquerir terres, aprofitar els recursos i sotmetre els pobles enemics; en definitiva, ser més poderosos.

Així i tot, algunes fonts històriques consultades ens informen que existeix la possibilitat que el descobriment del ferro ja fóra utilitzat abans pels sumeris i egipcis. Entre el 1600 aC fins al 1200 a C, es va anar fent servir de manera progressiva a l'Orient Mitjà, tot i que el metall predominant fou el bronze. *"Existen algunos indicios de la utilización y, por consiguiente, el descubrimiento del Hierro 4000 años antes de Cristo, empleado por los sumerios y también por los egipcios. Dos o tres mil años antes de Cristo van surgiendo cada vez más objetos fabricados en hierro en localidades como Mesopotamia, Anatolia o Egipto. A pesar de ello, su empleo era fundamentalmente para ceremonias, porque era un metal muy caro, más incluso que el oro. Ciertas fuentes dan a entender su posible obtención como subproducto al obtener el cobre."*¹

Un mític ferrer, artesà, fou el déu grec He-

¹ <https://www.elchatarro.com/el-descubrimiento-del-hierro/amp/>

fest, en grec antic, (Ἥφαιστος Hêfaistos), era el déu del foc, Vulcà, per a la mitologia romana, i la seva forja simulava un volcà per a fabricar armes per als déus. Simbolitza el déu de la metal·lúrgia. Tots recordarem l'obra pictòrica, *La forja de Vulcà* (1630), pintura de temàtica mitològica que està exposada al Museu del Prado del famós pintor Diego Velázquez.

M'agradaria destacar en relació amb aquest ofici que el poble hebreu, a l'antiguitat, va tenir seriosos problemes amb els filisteus, els quals havien establert una política molt astuta per mantenir els ferrers del poble d'Israel totalment desarmats, sense fargues ni ferrers. A la Bíblia, a l'Antic Testament, trobem moltes referències històriques en relació amb aquest ofici; he escollit aquesta del profeta Samuel, en el seu primer llibre. En tot el país d'Israel no hi havia cap ferrer perquè els filisteus es deien: *"que els hebreus no es puguin forjar espases o llances! Els israelites havien d'acudir sempre als filisteus per refer la rella, l'aixada, la destrat o la falç. Allí havien de refer la pinta o el tall de les relles, de les aixades, de les fangues i de les destrats, o bé redreçar un agulló. Així doncs, a l'hora de fer la guerra, les tropes de Saül no disposaven d'espases ni de llances; només en tenien Saül i el seu fill Jonatan"*. 1 Samuel 13, 19-22

Abans de la revolució Industrial (segle XVIII-XIX), els ferrers eren treballadors artesans que s'organitzaven en gremis, com tots els oficis existents durant l'Edat Mitjana, constituïts per agrupacions d'artesans d'un mateix ofici amb una organització jeràrquica. Primer destacava el mestre del taller, que era el més qualificat, i per sota, estaven els oficials i aprenents. Tenien els seus estatuts propis, tasques a realitzar, horaris i garantien un lloc de treball, protecció i sobretot un objectiu clar: la regularització productiva per tal de

controlar els preus dels productes manufacturats.

Cal destacar que l'ofici de ferrer va constituir el punt d'inici de l'especialització dels gremis de la metal·lúrgia a l'Edat Mitjana, donant lloc a diferents variants. A les grans ciutats catalanes, com per exemple a Barcelona, es disgregaren gradualment del gremi dels ferrers, els oficis de serrallers o ferrers manyans (1380), produint-se de vegades rivalitats que acabaven amb una entesa, com la signada entre ferrers i manyans el 1562. *"L'ofici de ferrer fou el punt inicial de l'especialització dels gremis metal·lúrgics, els qual s'anaren separant d'aquest al mateix temps que el gremi es dividia en diferents variants tècniques. A València, des del 1283 hi hagué un gremi de ferrers, unit en principi amb els manescals i els argenters (ordinacions del 1298, renovades el 1329); la unió amb els manescals es mantenia en les del 1740. A Mallorca les ordinacions de ferrers són del 1630. A Barcelona se separaren successivament del gremi de ferrers els oficis de serrallers o ferrers manyans, radicats al carrer del Regomir (1380), els calderers (1395), els ganiveters (1512) i, per fi, els claveters (1683). Les rivalitats entre els oficis es resolien a vegades en una concòrdia, com la signada entre ferrers i manyans el 1562."*²

Ens centrarem en la ferreria de Josepet i tot el que suposà aquesta professió. Les primeres matèries que s'empraven per posar en funcionament la farga eren el carbó mineral i el ferro. Paco m'ha explicat que el seu pare comprava el carbó mineral al moll de Tarragona i des d'allí es transportava en un camió a la ferreria. El ferro es proveïa als magatzems de Tortosa, Benicarló i més tard d'Amposta.

A la ferreria de Josepet sempre hi va treballar un llogat, Miguel, ferrador d'ani-

² <https://www.encyclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/ferrer-1>

mals, fins que es va tancar la ferreria arran de la mort de Josepet. L'horari setmanal de la ferreria era de 9 a 13 hores del matí i de 3 a 7 hores de la tarda els dies feiners, excepte quan venien les cavalleries a fer-
rar que llavors es posaven a treballar a les 5 del matí. Els dies festius Josepet atenia les encomandes per a anar als Muntells i fer les tasques pertinents. Per fer la feina, tan ell com el llogat, es posaven un davantal llarg, creuat pel coll i de cuir, per tal de repel·lir les espurnes de foc i, per a soldar, es protegien amb unes ulleres especials de protecció.

La farga o ferreria de Josepet disposava de tot el mobiliari i ferramentes necessàries per a treballar totes les eines a l'enclusa (massa de ferro ubicat a sobre un cep), i dels estris per a fer-
rar les peülles dels cavalls (martell de fer-
rar, martell de clavar, llambroix, tenalles de fer-
rar i tenalles de rebaixar els cascós). També era important el fogó, que era l'estri de la farga on s'en-
cencia el carbó mineral, per tal d'escalfar i posar a punt el forjat de totes les eines, amb tots els accessoris corresponents, i el banc per a fer tasques diverses.

La feina de la ferreria de Josepet, tenia com a objectiu principal reparar eines del camp, **ferrar** els cavalls, egües, rucs, etc..., **llussiar** xarugues, **dentar**, per a posar a punt les eines necessàries per a segar l'arròs, i **encercolar** les rodes dels carros. No hem de perdre de vista l'entorn rural del nostre poble, tenint en compte que el conreu de l'arròs era l'activitat econòmica més rellevant i les tècniques de conreu eren tradicionals, puix encara el camp no estava mecanitzat. És per això que les tasques que es desenvolupaven a la ferreria de Josepet les podríem estructurar en quatre fases que intentarem explicar:

Ferrar: com tot ofici tenia les seves peculiaritats i s'havien de seguir una sèrie de procediments. S'havien de fer-
rar els cavalls, egües, matxos, etc., primerament calia treure la ferradura vella de l'animal, a continuació es netejaven els cascós del cavall aplanant-los, després posaven la

nova ferradura, o de vegades també repa-
raven la vella i finalment amb molta mes-
tria es posava al cavall. Per fer tot aquest treball el ferrer Josepet necessitava les mordasses, el llambroix, el torcedor, el martell per picar les claus i finalment, posar la ferradura nova.

Llussiar xarugues suposava esmolar els diferents components de la xaruga: lo tallant, lo "gabinyet", i reparar la pala per tal de deixar-ho a punt per a preparar els camps d'arròs i oxigenar bé la terra. Per a llussiar la xaruga calia desmuntar les peces manualment, ja que anaven fixades amb uns caragols i deixar-ho tot a punt.

Dentar: Entenem per dentar, posar a punt els estris necessaris per a segar l'arròs. Els utensilis emprats eren: la corbella que era una eina de fulla corbada que servia per a segar l'arròs i el sorrac, que era una espècie de falç gran que s'emprava per a partir les garbes, i per tal d'evitar que els grans de les garbes quedessin en contacte amb l'aigua, es partien les garbes per la meitat, deixant l'empall a l'aigua i la garba damunt l'empall. A la foto de la capçalera del text podem observar a Josepet a la seva ferreria del carrer Major dentant i posant a punt els encàrrecs que tenia encomanats.

Encercolar: Josepet feia servir una màquina per a fer els cercols de ferro, que seguidament es posaven i muntaven a les rodes de fusta que havia proporcionat el fuster Joaquín Arnau. Paco m'ha explicat, que encara avui, quan hi pensa, no pot entendre com el seu pare, així com els altres ferrers del poble, amb el seu enginy i sense cap dibuix o plànol predeterminat eren capaços d'ajustar el cercol a les rodes.

Fins aquí l'ofici de ferrer i la història de Josepet del Ferrer a la seva antiga ferreria, impregnada de curiositats i, certament records immemorials, en una època on la vida era especialment dura. Josepet, un home valerós, encoratjat i coneixedor de l'ofici va ser capaç de demostrar la seva vàlua; morí jove, i malgrat que els temps canvien, les obres perduren. En paraules

d'Aristòtil, antic filòsof grec: "Ser és fer". Així fou Josepet, un home present en la nostra memòria, testimoni d'un temps i missatger d'unes circumstàncies i moments.

Per concloure, m'agradaria comentar que ha estat un plaer compartir bones estones amb Paco, que amb la seva predisposició i paciència m'ha explicat coses molt interessants que, jo personalment, desconeixia. Sempre resulta agradable conèixer i investigar de la mà de persones que tenen el do de la saviesa popular i enriqueixen la cultura del nostre poble. Moltíssimes gràcies, Paco, perquè ens has permès fer una mirada al passat, aquells matins a l'antiga ferreria del teu pare, tantes anècdotes, vivències personals, i sobretot, contribuir a la identitat cultural de Sant Jaume d'Enveja.

Presentem algunes de les eines que Josepet utilitzava a la seva ferreria. Alguns utensilis ja no hi són, perquè en moure les coses d'un lloc a l'altre, han desaparegut. Totes aquestes fotos que presentem han estat cedides per Paco Monllaó Casanova.

IMATGE 1. MÀQUINA DE FORADAR

FONT. Foto cedida per Paco Monllaó Casanova.

Aquesta eina equivaldria a un trepant actual i servia per a fer els forats als ferros que s'empraven per a l'engranatge dels carros i xarugues.

IMATGE 2. DIVERSOS UTENSILIS PER A FERRAR CAVALLS, EGÜES I ANIMALS DE TOTA MENA

FONT. Foto cedida per Paco Monllaó Casanova.

De dreta a esquerra tenim unes **mordasses** per tallar els cascots de l'animal, el **llambroix** utilitzat per a afinar, sanejar i rebaixar el casc de l'animal que ferraven. Estava compost d'un mànec de fusta i una làmina plana d'acer totalment llisa i uniforme, amb un tallant. **La ferradura amb els claus**, que s'havia d'ajustar al casc, per això s'havia d'escalfar i marcar, fent servir el martell de ferrar. Finalment ja es podia fixar en el martell de clavar, inserint els claus pels forats de la clavera de la ferradura. L'estri següent preferim no fer cap comentari, per raons personals. Per últim, observem a la part superior esquerra, un **torcedor**, constituït per dos mànecs de ferro que servien per posar al morro de l'animal que no estava quiet, d'aquesta manera el ferrer podia fer bé la seva feina.

IMATGE 3. L'ENCLUSA

FONT. Foto cedida per Paco Monllaó Casanova.

L'enclusa era l'eina bàsica del ferrer, que s'utilitzava en el treball manual de forja i sobre la qual es treballaven les eines a cops de martell. Servia per a donar forma als metalls calents de l'eina que es volia forjar

IMATGE 4. MÀQUINA DE FER CÈRCOLS

FONT. Foto cedida per Paco Monllaó Casanova.

Aquesta eina servia per a fer els cercols de ferro.

IMATGE 5. LA XARUGA

FONT. Foto cedida per Paco Monllaó Casanova.

La xaruga que observem constava d'una sèrie de peces que feien la funció de remoure la terra. Destaquem: lo tallant, la pala, el "gabinyet" que tallava, i la roda de mida, necessària per graduar la fondària del solc.

IMATGE 6. CULTIVADOR

FONT. Foto cedida per Paco Monllaó Casanova.

El cultivador va substituir la xaruga, va ser la novetat del moment. Tot i així anava tirat amb cavalleria.

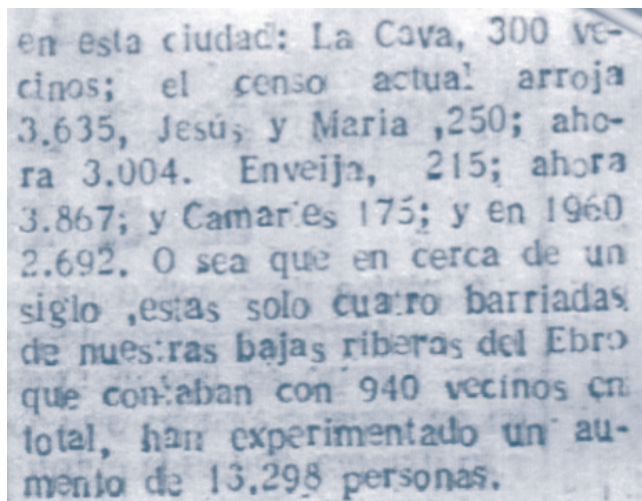
M. Pràxedes Villalobos Jarque

HISTÒRIES DE SANT JAUME D'ENVEJA I EL DELTA

Adjuntem aquesta informació procedent del blog de Júlio Franch Bertomeu, publicat el dia 25 de juny de 1961 al Diario Espanyol, certament interessant per al nostre poble. Tenim unes dades demogràfiques de les antigues pedanies de La Cava, Jesús i Maria, Enveja i Camarles.

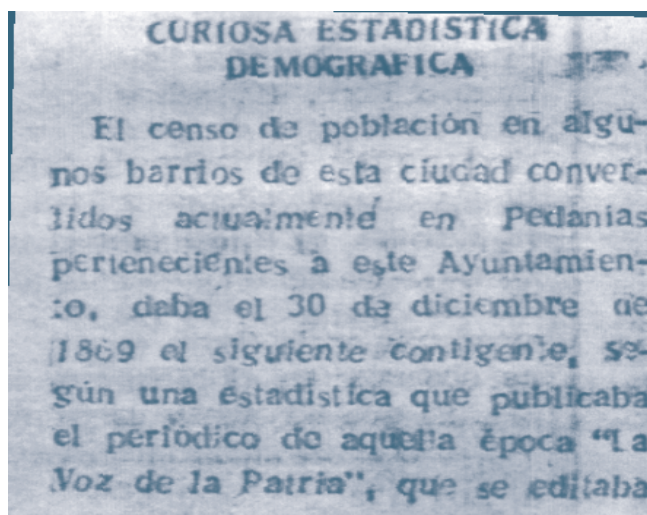
Segons el cens de població a data 30 de desembre de 1869, publicat al periòdic "La Voz de la Patria", editat a la ciutat de Tortosa, podem observar que al nostre poble, el 1869 teníem una població de 215 habitants i l'any 1961, a Sant Jaume d'Enveja, la població havia augmentat considerablement en la xifra de 3.867 habitants.

Si analitzem les dades demogràfiques de la resta de pedanies, podem constatar també l'increment demogràfic a Jesús i Maria, La Cava i Camarles. Així doncs, l'any 1869, aquestes quatre partides sumaven una població de 940 veïns, i quasi cent anys després, havien experimentat un increment de població de 13.298 habitants.

en esta ciudad: La Cava, 300 vecinos; el censo actual arroja 3.635, Jesús, y Maria ,250; ahora 3.004. Enveja, 215; ahora 3.867; y Camarles 175; y en 1960 2.692. O sea que en cerca de un siglo ,estas solo cuatro barriadas de nuestras bajas riberas del Ebro que contaban con 940 vecinos en total, han experimentado un aumento de 13.298 personas.

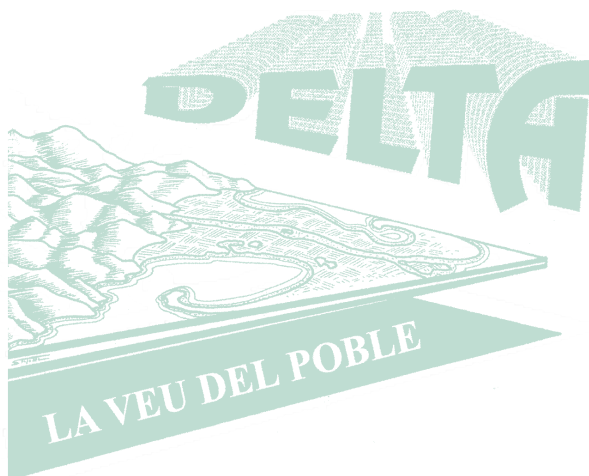
1961-06-25-Diario Español pag 008 (2)

CURIOSA ESTADISTICA DEMOGRAFICA

El censo de población en algunos barrios de esta ciudad convertidos actualmente en Pedanías pertenecientes a este Ayuntamiento, daba el 30 de diciembre de 1869 el siguiente contingente, según una estadística que publicaba el periódico de aquella época "La Voz de la Patria", que se editaba

1961-06-25-Diario Español pag 008 (1)

ARXIS DE LA CÀMARA II

En iniciar els treballs de classificar els arxius de la Càmera, tenim pensat un esquema de com treballar-los d'una forma senzilla i diàfana.

Un primer capítol seria realitzar un estudi de la creació de la «Hermandad de Labradores y Ganaderos d'Espanya» que va ser l'origen de les Càmeres Agràries, fins al seu final, així com els seus inicis a Sant Jaume d'Enveja i la nostra zona.

Continuarem amb les diferents ubicacions de la Càmera als edificis del poble, les interessants històries que van ocasionar les seves activitats, així com les intrigues i recels que van tenir lloc durant tot el seu període d'activitat i assentament.

Per la complexitat i diversitat d'activitats i gestions dutes a terme al llarg del temps, es preveu realitzar un agrupament per capítols relacionats entre ells.

En cadascun dels capítols es faria especial referència al personal que ho va portar a cap amb imatges, així com el material protagonista, fitxes, llibres, documents, etc...

La nostra intenció és potenciar la tasca de les persones que realitzaven els treballs i també la importància que tenia per als habitants de Sant Jaume.

Una mostra dels arxius (no ordenats) trobats durant els treballs de recerca són:

- **Fitxes de M. Agrària**
- **Cartilles pagament amb segells mensuals**
- **Reglament Policial**
- **Ordenances i estatuts de la Germandat**
- **Activitats Policia Rural**
- **Pensions d'invalidesa**
- **Subvencions maquinària**
- **Molí de pinsos i Magatzem fitosanitaris**
- **Carpetes dossiers de finques i propietaris**
- **Actes i Juntes generals**
- **Dossiers de producció de finques**
- **Registre de jornalers reals, Tresoreria S. Social**
- **Censos de M. Agrària**
- **Ajudes famílies necessitades**
- **Dossiers del tema de creació del Poblenou (Villafranco del Delta), amb les llistes de sol·licitants acceptats i denegats.**
- **Eleccions de Càmeres i Treballadors**
- **Censos de Jubilats i invàlids**
- **Pressupostos del Sindicat de Regs de Muntells**
- **Campanya de danys als arrossars**
- **Amillament i llista de propietaris de l'any 1874.**

Segueix una quantitat semblant de referències, que anirem treballant en els diferents capítols i activitats.

Equip de treball dels arxius de la Càmera Agrària

TROBADES DEL CLUB LECTURA

TROBADA MARÇ

En el marc dels actes que commemoren el 80è aniversari de Francesca Aliern el nostre club de lectura va ser un dels primers clubs en iniciar aquesta "gira" de la Francesca. Durant la tarda del 17 de març vam poder compartir les impressions sobre l'obra *Les passions de la Menestrала*. Aquesta novel·la recupera la història d'una dona avançada al seu temps, que va saber conduir la seua vida sense els complexos i les limitacions pròpies de l'època que li va tocar viure. En una societat de principis del segle XX fortament marcada per les diferències socials i dominada per homes, la Menestrала aconsegueix encapçalar un gran patrimoni i, per damunt de tot, viure la vida apassionadament. Una història arrelada a la terra, amb forts ressons de riu i carregada d'ingredients que ens van transportar a l'essència de la vida. Passió per la terra, passió per la cultura, passió per la família i passió per l'amor: aquestes són les claus d'una literatura que ens va remoure i ens va transportar a través dels conflictes i els sentiments més íntims dels seus protagonistes. Acompanyats per la seva autora que ens va explicar alguns dels secrets de la novel·la. Gràcies Paquita i gràcies a Emigdi Subirats que ens va introduir en la literatura i el món d'aquesta gran autora ebrenca.

TROBADA ABRIL. DIA 29 D'ABRIL DE 2022 TROBADA DEL CLUB AMB JORDI GILABERT AUTOR D'ADELLÀ DEL RIU.

La de l'abril va ser una trobada molt especial per diferents aspectes. En primer lloc perquè era una trobada programada per a l'abril anterior i que la pandèmia ens va obligar a posposar-la, també pel protagonisme que té el nostre poble en la novel·la i per comptar amb l'autor un amic del club i de la història del nostre territori.

La seva obra és una delícia perquè reflecteix la nostra realitat tant històrica com lingüística, amb uns personatges que utilitzen la parla del Delta d'una manera exquisida. Va ser una tarda molt

enriquidora ja que vam poder parlar i aprofundir en la novel·la però també en la història del nostre territori.

TROBADA MAIG

Per segon any consecutiu vam poder participar a la Fira Litterarum de Mora d'Ebre, aquest any de manera presencial. El club es va desplaçar a Móra d'Ebre on en el marc d'aquesta festa de les lletres vam poder visitar la fira i veure l'obra de teatre *Te deix la mar com a penyora* de Carme Riera interpretada per la companyia Les Fugitives.

Una gran jornada de turisme, lectures i teatre amb la millor companyia.

TROBADA JUNY

Per tancar el curs del Club de Lectura el passat 17 de juny, vam comptar amb la presència de Rafel Nadal amb qui vam compartir les curiositats que ens havia despertat la seva novel·la *El fill de l'italià*, premi Ramon Llull 2019. També vam conèixer com es va gestar aquesta novel·la, basada en fets reals, que explica un viatge a la recerca de la pròpia identitat amb la història d'un amor prohibit en plena postguerra. A més aprofitant que teníem l'autor entre nosaltres, vam aprofitar perquè ens fes cinc cèntims de la seva última novel·la, *Quan s'esborren les paraules*, que tanca la trilogia memorialística d'aquest escriptor i periodista.

Acabat el curs, només em quedar agrair a totes les membres del grup la seva dedicació i bona predisposició a passar bones tardes en el marc de les trobades i a la Biblioteca Francesc Balagué per fer-ho possible.

Ens veiem al setembre, mentrestant planificarem un nou curs carregat de noves lectures i experiències. Us esperem!

Paula Llambrich Segura

BIBLIOTECA FRANCESC BALAGUÉ

DIA MUNDIAL DE LA POESIA

Dissabte 19 de març vàrem celebrar el Dia Mundial de la Poesia 2022 amb un vermut poètic per infants i adults.

El dia 21 de març va ser proclamat per la UNESCO Dia Mundial de la Poesia. Per celebrar-ho en aquesta edició, la quinzena, es va escollir el poema "Si puc" de Gabriel Ferrater, de qui enguany es commemora el centenari del naixement i el cinquantenari de la mort, i que ha estat traduït a vint-i-dues llengües, entre les quals hi ha les més parlades del país, l'aranès, el llatí, el grec i l'esperanto.

Gràcies al grup *@tempo_teatre* per la col·laboració any rere any.

TALLER PARC NATURAL

Aigua=Vida: Natura i lectura, iniciativa per conscienciar sobre la importància de l'aigua en l'equilibri del medi ambient, el desenvolupament sostenible i el canvi climàtic.

El dimarts 5 d'abril, començava el projecte Aigua=Vida: Natura i lectura a les Terres de l'Ebre, concretament a Sant Jaume d'Enveja amb la inauguració de l'exposició #Aigua (ClijCat) i amb la realització d'un taller vinculat a càrrec del Parc Natural del Delta de l'Ebre.

REVETLLA DE SANT JORDI TITELLES

El divendres 22 d'abril es va omplir la Sala principal de la Biblioteca per a poder gaudir de l'espectacle d'aquest any de Sant Jordi; vàrem poder veure l'espectacle infantil amb titelles: *La princesa Blancafort, el drac i un cavaller despistat*.

Una sala plena per a poder gaudir d'una nova edició de la Revetlla de Sant Jordi a les Biblioteques.

PRESENTACIÓ JAUME MARTÍN

Tarda enriquidora va ser la tarda de la diada de Sant Jordi a l'oficina de turisme amb la presentació del llibre "Sobreviure a la vida" de l'ampostí Jaume Martín, un exemple de superació, humilitat i valentia davant les circumstàncies més adverses.

BATALLA DE L'EBRE

Imatges del conta contes Sacs, contes per la pau a càrrec de @sumptamercader del dissabte 7 de maig. Activitat que forma part del projecte: Batalla de la Memòria. Llegir per recordar, impulsar per la Central de Biblioteques de les Terres de l'Ebre i el Consorci Memorial de la Batalla de l'Ebre.

PRESENTACIÓ MENTRE DURIN LES ESPELMES

Imatges de la presentació de Mentre durin les espelmes de Josep Rodríguez i Ferrer acompanyat de la periodista Mònica Socías.

Aquest era el tancament de la gira de presentacions que han tingut lloc a València, les illes Balears i a mig Principat.

El primer Boys Love de la literatura catalana és un èxit. Alguns dels seus capítols transcorren a la nostra població perquè un dels seus protagonistes és de Sant Jaume d'Enveja.

RACONS LECTORS DEL NOSTRE POBLE

La otra orilla de Elena Moya al Forn Cherta

Illa de Buda, Delta de l'Ebre, 1961.

Asun és una nena d'onze anys plena d'aspiracions i de somnis a la qual li encanta aprendre a l'escola del mestre Isidre. Els seus pares, Mariano i Remedios, treballen en els arrossars de la família Pons, els propietaris de l'illa. Asun és conscient que la relació de la seva mare amb els senyors, especialment amb el senyoret Max, està tenyida de silenci i de manera casual descobreix que la seva mare va ser propietària d'algunes d'aquestes terres. Tot canvia per a ella amb la mort inesperada de Remedios. El seu pare decideix que comenci a servir a la masia dels Pons, però la petita no està disposada a assumir el destí que la seva condició li té reservat; ella aspira a més i gràcies a una bicicleta prestada, al seu enginy i a una forta determinació es converteix en una de les empresàries de major èxit de la zona. No obstant això, haurà d'enfrontar-se als fantasmes del passat per a protegir allò per què tant ha lluitat.

"Quan va entrar al forn del poble de Sant Jaume, Asun va respirar tan profund com va poder. Mai havia sentit l'olor de pa recentment fet; era com si l'olor l'estigués abraçant, abrigant".

Pan de limón con semillas de amapola de Cristina Campos a la Fleca Flores Marqués

En obrir l'antic forn de llenya l'olor de pa recentment fet va acariciar l'ànima de Marina. Va tancar els ulls, va inspirar lentament. Olor d'infància. Olor de llar.

Durant l'hivern de 2010, en un petit poble de l'interior de Mallorca, Anna i Marina es retroben, després de quinze anys sense veure's, per a vendre un molí i una fleca que han heretat d'una desconeguda. Són dues germanes amb trajectòries molt diferents. Anna, de vida acomodada, a penes ha sortit de l'illa i encara és casada amb un home al qual ja no estima. Marina treballa en el tercer món com a metge per una ONG. Contra tot pronòstic, Marina decideix quedar-se amb la fleca i esbrinar qui era Lola Molí. En la seva cerca, descobrirà secrets que van marcar la relació amb la seva família; aprendrà l'ofici del pa i s'acostarà a la veritable Anna. Juntes, potser, aconseguen recuperar els anys perduts, enfrontar els seus fantasmes i prendre les regnes de les seves pròpies vides.

"Sabía que a Marina le encantaría comerse ese bizcocho, que la abuela Nerea había bautizado como pan de limón con semillas de amapola. Quizás reconocer el sabor en su boca la llenaría de recuerdos felices de su infancia".

La cocinera de Castamar de Fernando J. Muñoz al Forn de pa - pastisseria Neus.

En un temps en què la classe social es definia pel menjar que se servia en la taula, una cuinera desafiarà l'esperit del seu senyor.

Clara, una jove caiguda en desgràcia, sofreix d'agorafòbia des que va perdre al seu pare de manera sobtada. Gràcies a la seva prodigiosa cuina aconseguix accedir al ducat de Castamar com a oficial, trastocant amb la seva arribada l'apàtic món de don Diego, el duc. Aquest, des que va perdre a la seva esposa en un accident, viu aïllat en la seva gran mansió envoltat del servei. Clara descobrirà aviat que la calma que envolta la hisenda és el preludi d'una tempesta devastadora el centre de la qual serà Castamar, el seu senyor i ella mateixa.

"Diego va a la cuina a veure a Clara i li demana que li expliqui la seva famosa recepta de massa de sucre que és una de les postres que servirà l'endemà als seus convidats. Un episodi fugaç en el qual el Duc queda meravellat amb Clara Belmonte i no pot treure-la més del seu cor"

JESÚS CONDENA EL REPUDIO A LA MUJER

Una de las singularidades más destacables en la vida pública de Jesús, y que obviamente más problemas le causó, lo constituyó su ataque frontal a los convencionalismos sociales de su tiempo, principalmente cuando dañaban injustamente la dignidad humana. Cabe recordar que el núcleo de su mensaje evangélico se compendia en el amor sin excepción ni medida (*Mc 12,29; Jn 13,34; Mt 5,44; Lc 6,35*).

El Nazareno, tanto en sus acciones como en su predicación, se consagró en un firme defensor de los maltratados, y no dudó en sentenciar y condenar lo que consideraba vejatorio a la condición humana.

Un ejemplo paradigmático, de lo que estamos diciendo, es la condena de Jesús a unas prácticas milenarias, que en su época nadie ponía en cuestión: el repudio a la mujer y la poligamia. Leamos una perícopa del evangelio que relata una controversia que Jesús mantuvo con un grupo religioso de su tiempo, sobre la cuestión:

Después de haber dicho estas cosas, Jesús se marchó de Galilea y llegó a la región de Judea que está al oriente del Jordán. Mucha gente le siguió, y allí sanó a los enfermos.

Unos fariseos se acercaron a Jesús, y para tenderle una trampa le preguntaron:

– ¿Le está permitido a uno separarse de su esposa por un motivo cualquiera?

Jesús les contestó:

– ¿No habéis leído en la Escritura que Dios, al principio, ‘hombre y mujer los creó’? Y dijo: ‘Por eso, el hombre dejará a su padre y a su madre y se unirá a su

esposa, y los dos serán como una sola persona. Así que ya no son dos, sino uno solo. Por lo tanto, no separe el hombre lo que Dios ha unido.

Ellos le preguntaron:

– ¿Por qué, pues, mandó Moisés entregar a la esposa un certificado de separación cuando se la despide?

Jesús les dijo:

– Precisamente por lo tercicos que sois os permitió Moisés separaros de vuestras esposas; pero al principio no fue así. Yo os digo que el que se separa de su esposa [...] y se casa con otra, comete adulterio.

Le dijeron sus discípulos:

– Si esta es la situación del hombre respecto de su mujer, más vale no casarse. (*Mateo 19, 1-10; cfr. Mc 10.1-12; Lc 16, 18*).

¿Cuál era la trampa que pretendían tenderle los fariseos a Jesús con la pregunta: **¿Le está permitido a uno separarse de su esposa por un motivo cualquiera?** En los inicios del siglo I dos escuelas rabínicas dominaban el magisterio religioso y a la vez pugnaban entre ellas por erigirse como la principal: la del rabino Shammai (muy estricto en sus sentencias) y Hillel que se caracterizaba por la laxitud en sus enseñanzas. En los años 30, momento en el que ocurre esta polémica, la escuela hillelita era la más secundada por los fariseos y maestros de la ley. Según Hillel, el marido podía repudiar a su mujer por cualquier motivo, sin embargo el repudio, según Shammai sólo estaba permitido en caso de adulterio por parte de la esposa.

El “cualquier motivo” de Hillel, obviamente, recogía un amplio abanico de casos: que la mujer quemara la comida, no se atara el cabello, gritara en la casa o tuviera mal carácter; incluso en el siglo II el rabino Aquiba decía que si el hombre encontraba otra mujer más linda, ya había “algo” que le desagradaba en la suya y podía divorciarse.

La trampa que contenía la pregunta resulta clarividente: Si Jesús responde afirmativamente a la pregunta, se adhiere al magisterio hillelita y por ende acepta la superioridad del hombre sobre la mujer, sin embargo si responde negativamente se decantaría por la opinión de Shammai, y se encontraría enfrentado a la mayoría de los grupos religiosos del momento. Como hemos visto en otras ocasiones Jesús responde cuestionando el mismo sentido de la pregunta con otra pregunta: **¿No habéis leído en la Escritura que Dios, al principio, ‘hombre y mujer los creó’?** La pregunta es retórica. Cualquier fariseo, buen conocedor de la Escritura sabe que Jesús se refiere a un versículo del relato de la creación: **“Hombre y mujer los creó, y les dio su bendición”** (*Génesis 1, 27-28*), y a una frase pronunciada por Dios a Adán y Eva: **Por eso el hombre deja a su padre y a su madre para unirse a su esposa, y los dos llegan a ser como una sola persona**” (*Génesis 2, 24*). Para comprender el significado profundo de la expresión: **“los dos serán como una sola persona”**, conviene explicar qué término del griego original del evangelio traduce la palabra “persona”. Se trata de una traducción dinámica del sustantivo *sarx*, literalmente significa “carne”. Se trata de un hebraísmo¹ que intenta describir la unión íntima entre iguales. Jesús les está diciendo a los fariseos

que la unión esponsal entre el hombre y la mujer, los convierte en una sola persona, por lo tanto la igualdad entre ambos es absoluta. Con la alusión a la Escritura, que es para los judíos, Palabra de Dios, Jesús les dice que esta unión del hombre y la mujer estaba en el primigenio designio divino y por lo tanto el repudio a la mujer contraviene la voluntad de Dios: **“Por lo tanto, no separe el hombre lo que Dios ha unido”**.

A los fariseos no les convence el argumento de Jesús y le responden refiriendo otra cita bíblica implícita, que Jesús conoce: **“¿Por qué, pues, mandó Moisés entregar a la esposa un certificado de separación cuando se la despide?”** Según la Biblia todo judío, si quería, podía divorciarse de su mujer². Era un derecho otorgado por Moisés mediante una ley que decía: **“Si un hombre se casa con una mujer, y después descubre en ella algo que no le agrada, le escribirá un acta de divorcio, se la entregará y la despedirá de su casa”** (*Dt 24, 1*). Según Shammai el “algo” sólo podía ser el adulterio, para Hillel cualquier motivo valía. Esta última era la opinión de los fariseos.

Jesús, temerariamente, se atreverá a sentenciar que la ley establecida por Moisés fue coyuntural y no definitiva: **“Precisamente por lo tercios que sois os permitió Moisés separaros de vuestras esposas”**. Contradecir la ley mosaica, para un judío podía ser su sentencia de muerte, y Jesús bien lo sabía. Pero, para cuestionar esta ley, apela a una autoridad superior, que no es sino el mismo Dios: **“pero al principio no fue así”**, Dios, en la creación, hizo al hombre y a la mujer iguales, y su unión los transformaba en una sola carne. El dictamen de Jesús es

¹ En hebreo no existe ningún término análogo a nuestra palabra “persona”, para significar esta realidad antropológica se utilizaba el vocablo *basar* (literalmente, “carne”) que también podríamos traducir por “naturaleza”.

² La mujer no podía repudiar a su marido, porque era su dueño y señor. El agravio comparativo era del todo perverso.

contundente: el hombre no puede repudiar a su esposa jamás, porque es carne de su carne. En el fondo subyace el mandamiento nuevo del amor³.

Esta postura de Jesús sobre el matrimonio, en su momento, constituía una extraordinaria revolución social al cuestionar una costumbre milenaria, y que además suponía un ataque radical al estatus de superioridad que el hombre ostentaba en la sociedad. Era tan escandaloso el mensaje evangélico que incluso sus discípulos llegaron a lamentarse:

“Le dijeron sus discípulos:

– Si esta es la situación del hombre respecto de su mujer, más vale no casarse”.

Para comprender la afirmación: “más vale no casarse”, conviene conocer que significaba para un hombre judío casarse en el siglo I. El hombre en la unión esponsal con la mujer se convertía en dueño y señor de todo, y todos los que formaban parte del ámbito familiar. La mujer al unirse al hombre dejaba el yugo paterno para vivir subordinada a su marido como una propiedad suya. Recordemos lo que dice el *Éxodo 20,1*: «**No codiciarás la casa de tu prójimo, ni codiciarás la mujer de tu prójimo, ni su siervo, ni su sierva, ni su buey, ni su asno, ni nada que sea de tu prójimo**»⁴. La condición de la esposa está al mismo nivel que cualquier posesión del hombre, ¡como el buey o como el asno! En caso de repudio el único problema del hombre podía ser la oposición del padre de la mujer que había depositado la dote que el hombre debía retornar. Solía ocurrir que el marido por no menoscabar su hacienda no repudiaba a la mujer, pero tenía derecho a adquirir una concubina, o casarse con otra mujer. La poligenia (poligamia) era una costumbre

universalmente aceptada principalmente entre hombres pudientes económicamente. La condición de la mujer era la de un mero objeto de uso, disfrute o abuso del hombre. La humillación no podía ser más aviesa.

Jesús, en su sentencia, apelando a la voluntad de Dios, rebate tanto el repudio como la poligamia aceptadas en la mayoría de las culturas y pueblos del siglo I, ¿por qué razón?, el hombre y la mujer al unirse esponsalmente son una sola persona y el fundamento de su unión es el amor. Todavía hoy en todas las culturas de raíz cristiana la poligamia continúa siendo excluida de sus usos y costumbres, y legislada como delito.

Quizás desde nuestra perspectiva del s. XXI no somos conscientes de lo revolucionario de esta enseñanza del evangelio, pero para las mujeres de ese tiempo constituyó una trascendental liberación. En ese contexto jurídico y social, era evidente que si un hombre se divorciaba de su mujer y la despedía del hogar, la dejaba totalmente desprotegida. Difícilmente otro hombre querría casarse con una repudiada. Ella debía regresar a la casa de sus padres, los cuales muchas veces eran ancianos (si no habían muerto) y ya no podían mantenerla. Quedaba así forzada a vivir de la caridad pública, en una situación de total precariedad, indefensión económica y desamparo social. En algunos casos, la única salida era la prostitución. Por eso Jesús, al prohibir el repudio, lo que hizo fue ponerse de parte del más débil, del más expuesto y amenazado socialmente: la mujer.

Y como no podía ser de otro modo, esta enseñanza de Jesús también se convirtió en un nuevo pretexto para que los fariseos y escribas perpetraran su muerte; la excusa era evidente: el Galileo había renegado de una ley

³ Cfr. Juan 13, 33-35: “Os doy este mandamiento nuevo: Que os améis los unos a los otros. Así como yo os amo, debéis también amaros los unos a los otros”.

⁴ Cfr. Deuteronomio 5,21.

⁵ La persecución a cristianos en el Imperio romano, se produjo durante un período de más de dos siglos entre el Gran incendio de Roma en el año 64 bajo Nerón y el Edicto de Milán en el 313. Nerón, Domiciano, Trajano, Marco Aurelio, Septimio Severo, Maximino, Decio, Valeriano y Galerio, son algunos de los emperadores que promulgaron edictos de persecución a los cristianos durante su mandato.

de Moisés, norma suprema y sagrada para un judío fiel. Jesús era un hereje y blasfemo, su condena era el suplicio.

Los cristianos, compartieron la misma suerte que su Maestro, y durante más de doscientos años sufrieron sanguinarias persecuciones por parte de los emperadores romanos⁵, que consideraban el evangelio predicado por los seguidores de Jesús de Nazaret una peligrosa superstición que rechazaba la religión romana y que se oponía contumazmente a rendir culto al emperador. Sin embargo, a partir del año 313 (edicto de Milán), Constantino convertido al cristianismo, legalizó la nueva religión, que pasó de ser denostada y perseguida a obtener su libertad de culto. Pocos años después con Teodosio, en el año 380 (edicto de Tesalónica), la fe cristiana obtendría el privilegio de devenir la religión oficial de todo el imperio romano. Desde este momento el derecho romano modificó el estatuto del *coniugium*⁶, prohibiendo la poligamia y el repudio a la mujer; tanto fue así que se cambió el nombre por la palabra *matrimonium*⁷, que significa literalmente “en defensa de la madre”. En definitiva el cambio es radical: el matrimonio defiende a la mujer porque en su maternidad da origen a la familia, el bien supremo de la unión del hombre y la mujer.

Valga un breve *excursus*. En 1949 se publicó un libro que marcó un verdadero hito en la historia del pensamiento contemporáneo: *El Segundo Sexo*, escrito por la filósofa Simone de Beauvoir. La autora en un alarde de erudición y profundidad reflexiva en su ensayo, se erige en pionera del feminismo contemporáneo. Sin embargo, influida por el psicoanálisis de Freud llega a afirmar: «*Todo el organismo de la mujer está adaptado a la*

servidumbre de la maternidad y es, por tanto, la presa de la Especie»⁸. Para Simone, la maternidad es una esclavitud en la mujer o incluso una tara que la lastra en su camino hacia su igualdad con el hombre⁹. Como no podía ser de otro modo, su idea sobre el matrimonio tampoco era demasiado positiva: “La maldición del matrimonio es que, muchas veces, las personas se unen en sus debilidades en vez de hacerlo desde su fuerza”¹⁰.

A veces cuesta comprender como eximios pensadores como Simone de Beauvoir, concedora, sin duda de los evangelios¹¹, no entendieran el feminismo integral que se desprende de las palabras y acciones de Jesús de Nazareth. Para el Mesías, en la mujer no existe ningún menoscabo en su condición y dignidad humana: ni la maternidad, ni la femineidad ni ninguna otra realidad de su biología son obstáculo para su igualdad con el hombre: “**los dos serán como una sola persona**”. Por eso en el mensaje evangélico, la unión del hombre y la mujer en el amor (norma suprema del mensaje de Jesús) son el fundamento del más preciado fruto: la familia (comunidad de amor).

Julián Villalobos Jarque

Cristo y los fariseos (Jacob Jordaens), 1660.
Palacio de Bellas Artes de Lille.

⁶ La palabra *coniugium* es el resultado de la palabra *con*, que significa unión, y la palabra *iugium*, que se refiere al yugo con el que los animales de labranza quedaban unidos. El significado refiere a un estado de sumisión.

⁷ La voz del latín *matrimonium*, proviene de los vocablos *mater*, que remite a ‘madre’, y *monium*, que alude al acto jurídico de defensa de la mujer y su maternidad. En consecuencia, en su origen esta palabra designaba el reconocimiento social de una mujer casada, ya que a través del matrimonio adquiría el estatus oficial y reconocimiento para ser la madre.

⁸ SIMONE DE BEAUVOIR, *El Segundo Sexo*, p.77, Madrid (2005): ed. Cátedra, (Primera Parte, destino: los elementos de la biología).

⁹ Afortunadamente una actual escritora feminista, corrige acertadamente el negativismo sobre la maternidad de Beauvoir: Adrienne Rich (*De mujer nacida: maternidad*, 1976).

¹⁰ SIMONE DE BEAUVOIR, *El Segundo Sexo*, Beauvoir, Madrid (2005): ed. Cátedra

¹¹ Las citaciones a los evangelios, en *El Segundo Sexo* son constantes y en la mayoría de las veces comentadas positivamente.

DE GLÒRIA I DIGNITAT

Oh Sobirà nostre que n'és de gloriosa,
que n'és de majestuosa, vostra sapiència
que n'és d'esplendorosa, vostra presència.
Oh Rei nostre que n'és vostra faç de formosa

Al cim del cel teniu vostra estada.
Els infants i nadons us reten homenatge,
sa innocència, reflex de vostra imatge,
del firmament, a la foscor, vostra diada.

Quan sotjo els llumeners, el sol, la lluna,
tot el que han modelat vostres mans,
què en som de menuts els mortals!!!
tot i així sou nostre penyal, nostra ajuda.

Gairebé com àngels ens heu fet.
Ens heu llorejat de glòria i dignitat,
i heu posat tot a nostre abast:
som al món lluisor de vostre ble.

Tota la creació sota l'escambell de nostres peus.
Ens heu entronitzat en un soli sagrat,
ens heu sotmès tot allò que viu de vostre grat:
animals feréstecs, ramats, geleres i neus,
floresta i vegetació, turons i muntanyes,
tot el que es mou per la terra, tot vostre regal.
Ens heu enlairat fins vostre diví penyal,
i així poder visurar fins les criatures més llunyanes.

Sou nostre ferm baluard, etern bastió.
No ens estarem de lloar vostre sant Nom.
No ens estarem d'anunciar-vos a tothom.
No ens estarem d'aixoplugar-nos en vostra bonior.

Guaiteu les escomeses del diastre: tanta mort,
tanta guerra, tant desamor, tanta iniquitat,
tanta roïnesa. Cerca enderiat nostre final!!!
Acolliu nostre clam, deixondu vostre amor,

empareu-nos en vostres braços fornits,
feu-nos forts en la feblesa, en la foscor,
esplendorosa presència, llum i claror,
llumener, esclat en les llòbregues nits.
I així, poder cantar i enaltir-te, tot dient:

Oh Sobirà nostre que n'és de gloriosa,
Que n'és de majestuosa, vostra sapiència
que n'és d'esplendorosa, vostra presència.
Oh Rei nostre que n'és vostra faç de formosa

Julián Villalobos Jarque

UN PREGÓ DIFERENT - DIT I FET PER DALMAUS

- EL DELTA de L'EBRE
ESTÀ DESAPAREIXENT, PRESIDENT.

- NO HAVIA
DESAPAREGUT JA?

- POLÍTICAMENT, SI.
ARA DESAPAREIX
GEOGRÀFICAMENT.

